Redan i förskolan sviker vi barnen

En rapport om ökade behov, uteblivet stöd och en verksamhet i kris

Sveriges Lärare

Innehåll

Förord 3

Sammanfattning och slutsatser 4

- Undersökningens huvudresultat 4
- Sammanfattning av krav från Sveriges Lärare 5

Bakgrund 7

- Förskolans uppdrag 7
- Barngruppernas storlek och personaltäthet 7
- Särskilt stöd 8
- Barns mående 8
- Förskolan och skolan som skyddsfaktor 9

Resultat 10

- Utmaningar i barngruppen 10
- Fördjupad analys av utmaningar i barngruppen 12
- Utåtagerande barn 15
- Har utmaningarna ökat? 16
- Oro för barns framtid 21
- Förutsättningar och stöd 24
- Påverkan på lärarnas arbetsmiljö och mående 27

Diskussion 30

- Utmaningarna börjar redan i förskolan 30
- En tydlig förändring 30
- Förskolan kan inte betraktas isolerat från skolan 31
- Stora barngrupper riskera att förstärka utmaningarna 31
- När flera barn behöver ha en vuxen nära, vem ska prioriteras? 32
- När de mest akuta behoven tar plats riskerar andra barn att försvinna 32
- Undervisningen får stå tillbaka 32
- Ett växande glapp mellan barnens behov och förskolans resurser 33
- När lärarna inte kan ge barnen det stöd de behöver 33
- Ska politikerna fortsätta svika barnen? 34

Sveriges Lärares krav 35

Metodbeskrivning 36

Referenser 39

Redan i förskolan sviker vi barnen – En rapport om ökade behov, uteblivet stöd och en verksamhet i kris
SVLU045 2026-11— Utgiven november 2026

Förord

Ett barn behöver hjälp att komma in i leken. Ett annat blir överväldigat av ljud och intryck och behöver en vuxen nära sig. Ett tredje blir argt när något inte går som det är tänkt. Samtidigt väntar resten av gruppen på att dagen ska fortsätta.

Så här ser vardagen ut i många förskolor.

I en genomsnittlig barngrupp med 19 barn har fyra barn olika typer av utmaningar. Enligt lärarnas bedömning behöver tre barn en vuxen nära sig under stora delar av tiden. Nio av tio erfarna lärare i förskolan säger att det blivit vanligare med barn som har svårt att reglera sina känslor och hantera frustration. Nästan lika många ser en ökning av utåtagerande beteenden och stora emotionella behov.

Barnen har de behov de har och det är förskolan som måste kunna möta dem. Men i dag klarar den alltför ofta inte det. Åtta av tio lärare säger att gruppens sammansättning och behov kräver mer resurser än verksamheten har. Hälften känner varje dag att de inte kan ge barnen den hjälp och det stöd de behöver.

Ingen lärare vill välja bort ett barn. Men när tiden inte räcker till blir det precis vad som händer. Det mest akuta går först och någon annan får vänta.

Det påverkar mycket mer än stunden där och då. Förskolan är inte bara en plats för omsorg, utan också början på barnens utbildning. Barnen ska få utveckla sitt språk, leka, lära och möta lärare som har tid att vägleda dem och hjälpa dem vidare. När dagen fylls av akuta situationer blir det mindre utrymme för det arbetet. Även de barn som inte kräver uppmärksamhet riskerar att bli utan det stöd och den stimulans de behöver. Ojämlikheten börjar därför redan i förskolan.

Vi ser samma mönster längre upp i skolan: behoven växer, stödet räcker inte och lärarna förväntas ändå få verksamheten att fungera. Så kan vi inte ha det.

Stora grupper och låg bemanning kan innebära besparingar på kort sikt. Men det är en kortsiktig och dyr lösning. Först får barnen och lärarna betala priset. Sedan gör samhället det.

Vi har prövat rekommendationer om gruppstorlekar. Dessa har inte följts. Den så kallade förskoleutredningen föreslår därför att barngruppernas storlek och lärartätheten regleras. Utredningen ligger nu på beredning på utbildningsdepartementet, men SKR:s avvisande remissvar visar tydligt att det krävs politiska beslut och statlig styrning för att barns behov ska prioriteras högre än kommunernas ekonomi.

Vi behöver lagstiftning, fler utbildade lärare och stöd som ska sättas in när behovet uppstår.

Barnens framtid börjar i förskolan. Nu är det dags att ge lärarna och förskolan förutsättningar att klara sitt uppdrag.

Anna Olskog
Förbundsordförande, Sveriges Lärare

Sammanfattning och slutsatser

Undersökningens huvudresultat

Den här rapporten visar att lärare i förskolan möter barngrupper med många och omfattande behov samtidigt som förskolans resurser och organisation inte är anpassad för att möta dem. Lärarna beskriver att barnens behov har förändrats över tid och att allt fler barn behöver stöd i situationer som tidigare kunde hanteras inom den ordinarie verksamheten. Konsekvenserna riskerar att bli stora både för barnens trygghet, utveckling och lärande och för lärarnas möjligheter att utföra sitt uppdrag och deras arbetsmiljö.

Redan i förskolan uppvisar barn tecken på stress och oro. Lärarna beskriver barn som oftare än vad som är vanligt för deras ålder uppvisar olika tecken på stress och psykiskt mående. Mer än sex av tio lärare har barn i sin barngrupp som ofta är trötta eller lätt blir överstimulerade, ofta blir överväldigade av känslor eller har svårt att komma till ro. Mer än var tredje lärare har barn som ofta visar tecken på stress och mer än var tionde har barn som ofta är ledsna eller nedstämda. Var sjätte lärare har dessutom barn som ofta uppvisar psykosomatiska besvär, exempelvis huvudvärk eller magont.

Många barn har svårigheter med koncentration, beteende och socialt samspel. Sju av tio lärare har barn som har svårigheter att hålla uppmärksamhet i aktivitet anpassade för åldern. Sex av tio har barn som ofta har utåtagerande beteende eller ofta hamnar i konflikt med andra barn. Nära sex av tio lärare svarar även att de har barn som ofta har svårt att följa regler och gemensamma överenskommelser.

Språkliga och kommunikativa svårigheter är vanliga. Mer än sex av tio lärare svarar att de har barn som har försenad eller avvikande språkutveckling. Mer än hälften har barn som behöver extra stöd i sin kommunikation, har svårt att förstå instruktioner eller delta i gemensamma aktiviteter eller som har svårigheter att uttrycka behov och känslor med ord. Var tredje lärare har barn som har generella utvecklingssvårigheter som påverkar vardagen i barngruppen.

Var femte barn har olika typer av utmaningar. I en genomsnittlig barngrupp med 19 barn har fyra barn olika typer av utmaningar. I genomsnitt behöver dessutom tre barn en vuxen nära sig under stora delar av tiden för att fungera i verksamheten. Det innebär att flera barn kan behöva omfattande stöd samtidigt, vilket ställer stora krav på personalens möjligheter att möta hela barngruppens behov.

Lärarna upplever att barnens utmaningar har ökat. Nio av tio erfarna lärare upplever att det har blivit vanligare med barn som har svårt att reglera sina känslor och hantera frustration. Nästan lika många upplever en ökning av utåtagerande beteenden och stora emotionella behov. Lärarna beskriver även fler barn med svårigheter att koncentrera sig, samspela med andra, förstå instruktioner och delta i gemensamma aktiviteter.

Förskolans resurser räcker inte för barnens behov. Åtta av tio lärare upplever att barngruppens sammansättning och behov kräver mer resurser än verksamheten har. I genomsnitt är det tre barn som inte får särskilt stöd trots att de behöver det. Hela 85 procent av lärarna anser att tillgången till stödpersonal är otillräcklig och 58 procent uppger att det finns för få specialpedagoger. Samtidigt upplever 86 procent att huvudmannen inte ger tillräckligt stöd för att möta alla barns behov.

För stora barngrupper bidrar till att förstärka barns svårigheter. Nio av tio anser att för stora barngrupper bidrar till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel och utveckling. Samtidigt anser 85 procent att mindre barngrupper är en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra situationen för barnen.

Lärarna känner sig otillräckliga när de inte hinner med barnen. Hälften av lärarna känner varje dag att de inte kan ge barnen den hjälp och det stöd de behöver. 45 procent känner sig varje dag otillräckliga i sitt arbete. Detta är särskilt högt i barngrupper där många barn har omfattande utmaningar. I dessa grupper uppger 68 procent av lärarna att de varje dag inte hinner ge barnen tillräckligt stöd och 60 procent känner sig dagligen otillräckliga.

Bristerna får konsekvenser för lärarna även efter arbetstid. 39 procent uppger att de dagligen fortsätter att tänka på frågor och situationer som rör barnen även efter att de kommit hem från arbetet. 29 procent känner varje dag att arbetet är så krävande att de inte orkar ägna sig åt sina närmaste som de skulle vilja. Nästan var femte lärare funderar dessutom varje dag på att sluta som lärare eftersom arbetet är för psykiskt påfrestande.

När lärarna inte räcker till påverkas hela barngruppen. När flera barn samtidigt behöver omfattande vuxenstöd tvingas lärarna prioritera mellan barnens behov. De mest akuta situationerna får företräde, medan barn som inte kräver omedelbar uppmärksamhet riskerar att förbises. Samtidigt minskar möjligheterna att bedriva planerad undervisning och ge alla barn den stimulans och det stöd de behöver för sin utveckling och sitt lärande.

Redan i förskolan finns en stor oro för barnens framtid. Tre av fyra lärare känner oro för minst ett barns möjligheter att fullfölja skolan och klara sig vidare i livet. I genomsnitt är lärarna oroliga för tre barn i sin barngrupp. Oron handlar både om barnens svårigheter och om risken att de inte får det stöd de behöver, vare sig i förskolan eller när de börjar skolan.

Sammanfattning av krav från Sveriges Lärare

- **Staten måste överta finansierings- och resursfördelningsansvaret för skolväsendet.** Skolans kvalitet och likvärdighet är ett nationellt intresse. Staten bör därför ta ett större ansvar för finansiering och på sikt bör staten överta huvudmannaskapet.
- **Staten ska lagstifta om ett maxtak av barngruppernas storlek, minimibemanning samt lärartäthet.** Barngruppernas storlek och bemanning måste regleras nationellt för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för barns utveckling och lärande.
- **Reglera tid för planering, för- och efterarbete och utveckling av undervisningen nationellt.** Lärare i förskolan måste garanteras tillräcklig tid för att planera, förbereda, följa upp och utveckla undervisningen.
- **Lärare i förskolans kärnuppdrag ska värnas, och alla barn ska garanteras undervisning av legitimerade lärare i förskolan.** Lärare i förskolans särskilda kompetens måste tas till vara och användas där den gör störst skillnad för barnens utveckling och lärande.
- **Lärarnas professionella bedömningar ska vara styrande och alla barn ska garanteras tidigt stöd.** Huvudmännen måste ta ansvar för att säkerställa att stöd ges så snart behoven uppmärksam-mas och att det finns tillräcklig tillgång till specialpedagogisk kompetens och stödpersonal.

- **Resurser efter barnens behov och inte bara antalet barn.** Resursfördelningen ska utgå från barngruppens sammansättning och barnens samlade behov av stöd.
- **Samordna stödet kring barn som riskerar skolmisslyckanden.** För barn med omfattande eller sammansatta behov krävs tidiga, samordnade och långsiktiga insatser från förskola, socialtjänst, hälso- och sjukvård, barn- och ungdomspsykiatri och andra berörda myndigheter. En person bör ha ett tydligt samordningsansvar.
- **Ta initiativ till en nationell kraftsamling för barn och ungas hälsa och skolgång.** Regeringen bör samla myndigheter, professioner, forskare, civilsamhälle och idrottsrörelse för att analysera utvecklingen och ta fram långsiktiga, samordnade åtgärder mot psykisk ohälsa, skolfrånvaro, skolmisslyckanden och utanförskap.

Bakgrund

Förskolans uppdrag

Utbildningen i förskolan ska enligt Skolverket lägga grunden för ett livslångt lärande (Skolverket, 2026). Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barnen och deras behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet.

Förskolans uppdrag regleras av skollagen (SFS , 2010:800) och läroplanen (Skolverket, 2025:1). Skollagen reglerar bland annat vilka rättigheter och skyldigheter barn och deras vårdnadshavare har. Där finns bland annat bestämmelser som reglerar utbildningens syfte, när barn ska erbjudas förskola, barngrupper och miljö, och vad som gäller för särskilt stöd och utvecklingssamtal. Enligt skollagen ska utbildningen vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Den ska ta hänsyn till barns olika förutsättningar och behov och anpassas till alla barn i förskolan. Förskolan ska förbereda barnen för fortsatt utbildning.

Läroplanen beskriver förskolans värdegrund, vad barnen ska få möta under sin tid i förskolan och vilket ansvar rektorn och lärarna i förskola har. Det står att i undervisningen ska barnen stimuleras och utmanas med läroplanens mål som utgångspunkt och riktning. Undervisningen ska syfta till utveckling och lärande hos barnen och utgå från ett innehåll som är planerat eller uppstår spontant eftersom barns utveckling och lärande sker hela tiden. Förskollärare ska ansvara för det pedagogiska innehållet i undervisningen och för att det målinriktade arbetet främjar barns utveckling och lärande. Förskolan ska erbjuda barnen en trygg omsorg och har en viktig roll för att bidra till att grundlägga barnens trygghet och självkänsla samt stimulera varje barns utveckling och lärande.

Barngruppernas storlek och personaltäthet

Enligt skollagen ska huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö (SFS , 2010:800). Skolverkets riktlinjer slår fast att barngrupper för 1–3-åringar inte ska vara större än tolv barn (Skolverket, 2025:2). För äldre barn är rekommendationen max 15 barn per grupp. Sveriges Lärare och Skolverkets statistik visar dock att barngrupperna är allt för stora (Skolverket, 2026; Sveriges Lärare, 2023; Sveriges Lärare, 2025). Sveriges Lärare har sammanställt 2025 års statistik från Skolverket och statistiken visar att 53,9 procent av alla åldersindelade barngrupper överskred riktlinjerna under 2025. Det är en marginell minskning jämfört med 54,8 procent år 2024. Sveriges Lärares rapport *Tryggare kan alla vara* visar nästan åtta av tio lärare i förskolan upplever att de arbetar i en för stor barngrupp (Sveriges Lärare, 2025).

Undersökningen visar dessutom att fler än åtta av tio lärare arbetar i barngrupper som överstiger Skolverkets riktmärken. Det leder till flera konsekvenser. Lärare som arbetar stora barngrupper rapporterar i mycket större utsträckning än andra att barnen inte får tillräcklig kognitiv, språklig och emotionell stimulans. Förutsättningarna att ge barn som är i behov av särskilt stöd blir sämre då det tar längre tid innan behovet upptäcks. Förskolans kompensatoriska uppdrag blir svårare att utföra och barn riskerar att skadas, kränka varandra, eller bli kränkta på grund av att lärarna har svårare att leva upp till sitt tillsynsansvar.

Förskoleutredningen föreslår att det ska framgå av skollagen att personaltätheten per heltidsanställd personal på en förskoleenhet ska vara fyra barn i åldern 1–2 år, fem barn i åldern 3–5 år, eller fyra barn i åldern 1–5 år (SOU 2026:37 , 2026). Regleringen innebär att det per förskoleenhet behöver vara ett snitt utifrån barnens ålder. Det innebär att det finns en viss flexibilitet att ha en högre eller lägre nivå av personal i en barngrupp så länge snittet på en förskoleenhet motsvarar de nivåer som föreslås. Undantag från miniminivån för personaltäthet ska endast få göras kortare stunder under dagen eller om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa. Det kan till exempel handla om pedagogiska projekt där en viss åldersgrupp av barn bör ingå med färre personal.

Särskilt stöd

Enligt skollagen ska förskolan särskilt uppmärksamma barn som av olika anledningar behöver mer ledning och stimulans eller särskilt stöd (SFS , 2010:800). Alla barn ska få en utbildning som är utformad och anpassad så att de utvecklas så långt som möjligt. Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd och stimulans ska få detta utformat utifrån sina egna behov och förutsättningar. Dessutom står det i skollagen att barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges det stöd som deras speciella behov kräver. Om det genom uppgifter från förskolans personal, ett barn eller ett barns vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att ett barn är i behov av särskilt stöd, ska rektorn se till att barnet ges sådant stöd.

Skolverket för ingen statistik över antalet barn som får särskilt stöd i förskolan. I Sveriges Lärares granskning så är det enligt lärarna endast 27 procent av de yngsta barnen som behöver särskilt stöd som får det (Sveriges Lärare, 2023). Motsvarande andel för åldersblandade grupper är 32 procent och äldre barn 39 procent.

Barns mående

Till skillnad från skolbarn, vars hälsa har följts under flera decennier, är kunskapen om hur små barns mående och stress har förändrats betydligt mer begränsad. Folkhälsomyndigheten konstaterar att det saknas viktig information om små barns psykiska hälsa (Folkhälsomyndigheten, 2024). Folkhälsomyndighetens kartläggning visar att allt fler barn remitteras till psykolog, logoped eller BUP under perioden 2016–2020. Totalt 13 procent av 2 ½–3-åriga barn i Sverige har stora svårigheter när det gäller språk- och talutveckling, sett till årsmedlet för perioden 2016–2020. Sett till årsmedlet för hela perioden är det 9 procent av flickorna och 17 procent av pojkarna som har stora språksvårigheter.

För andra typer av svårigheter saknas motsvarande nationella uppgifter, men regionala undersökningar ger en bild av omfattningen. I Stockholms län hade 11 procent av 3–4-åriga barn problem med uppmärksamhet, impulsivitet eller hyperaktivitet. Vidare uppvisade 10 procent problematiska utagerande känslor och relaterat beteende, såsom uttalad ilska, aggressivitet och normbrytande beteende. Medan 11 procent uppvisade problematiska inåtvända känslor och beteende såsom ångest och nedstämdhet eller psykosomatiska besvär. Ytterligare 14 procent hade problematiska kamratrelationer. Ungefär vart tionde barn i åldern 3–4 år har olika typer av psykisk ohälsa.

Samtidigt visar svensk forskning att svårigheter som uppmärksammas redan i förskoleåldern kan ha stor betydelse för barnens fortsatta utveckling (Dahlén, Dahlberg, Fabian, & Durbeej, 2026). Barn som uppvisar emotionella eller beteendemässiga svårigheter har en tydligt förhöjd

risk för senare psykisk ohälsa. Det understryker betydelsen av att tidigt identifiera och möta barnens behov. Vi kan även konstatera att lärarna redan i förskoleklass upplever att deras elever har utmaningar kopplade till psykisk ohälsa och stress vilket tyder på att barnen har fått dessa utmaningar redan innan de börjar skolan (Sveriges Lärare, 2026:2).

Förskolan och skolan som skyddsfaktor

Skolmisslyckanden uppstår sällan till följd av en enskild händelse. Ofta handlar det om en längre process där flera riskfaktorer samverkar. Det kan handla om psykisk ohälsa, neuropsykiatriska svårigheter, kunskapsluckor, språkbarriärer eller utsatta hemförhållanden. Men även faktorer i förskolan och skolan till exempel brist på särskilt stöd, sena insatser, låg personaltäthet, stora barn- och elevgrupper, bristande studiero och otillräcklig tillgång till speciallärare, specialpedagoger och annan stödpersonal.

Rapporten *Priset för ett skolmisslyckande* (Sveriges Lärare, 2026:1) beskriver hur vägen mot ett skolmisslyckande kan börja tidigt. Redan i förskolan kan det finnas signaler på att ett barn behöver stöd. Om svårigheter inte fångas upp kan eleven i förskoleklass och lågstadiet börja halka efter i läsning, skrivning och matematik. Upprepade misslyckanden kan påverka självkänsla och motivation. På mellanstadiet kan kunskapsluckorna bli mer synliga när kraven ökar, samtidigt som stress, negativa skolupplevelser och frånvaro kan tillta. I högstadiet riskerar problemen att förstärkas ytterligare och i förlängningen leda till utebliven gymnasiebehörighet eller avbrutna studier.

Samtidigt är förskolan och skolan en viktig skyddsfaktor. En fungerande och likvärdig förskola och skola kan minska risken för psykisk ohälsa, utanförskap och kriminalitet. Rapporten lyfter bland annat tidiga och rätt anpassade stödinsatser, trygga relationer till vuxna, en fungerande elevhälsa, behöriga lärare, hög personaltäthet samt trygghet och studiero som centrala skyddsfaktorer. Avgörande är också att lärarna har tillräckliga resurser, tid och rimlig arbetsbelastning för att kunna bedriva undervisning av hög kvalitet och ge elever det stöd och den stimulans de behöver.

Resultat

Denna undersökning baseras på svar från lärare som arbetar i förskola. 37 procent arbetar i en barngrupp med yngre barn (1–3 år), 45 procent med äldre barn (4–5 år) och 18 procent i en blandad barngrupp.

Utmaningar i barngruppen

Vi har ställt ett antal frågor om olika typer av utmaningar som barn kan ha. Det är viktigt att poängtera att det handlar om att utmaningarna finns i större omfattning än vad som är vanligt för barn i den åldern. Det är till exempel inte ovanligt att barn kan vara ledsna vid lämning eller att de saknar sina vårdnadshavare men om barnet är ledsen större delen av tiden på förskolan så kan det anses vara mer än vanligt. Här handlar det alltså om att situationen är utöver det som anses vara vanligt.

I diagram 1 visas utmaningar kopplade till stress och oro. Mer än sex av tio lärare svarar att de har barn i sin barngrupp som ofta är trötta eller lätt blir överstimulerade, ofta blir överväldigade av känslor och ofta har svårt att komma till ro. Var sjätte lärare svarar att de har barn som ofta har psykosomatiska besvär. Det är betydligt vanligare att lärare som arbetar i en barngrupp med åldersblandade eller äldre barn svarar detta jämfört med de som har en barngrupp med yngre barn.

”(…) Vi har även 4 barn som drabbas av ångest och stark oro. (…).”

Diagram 1. Utmaningar kopplat till stress och oro som finns i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern

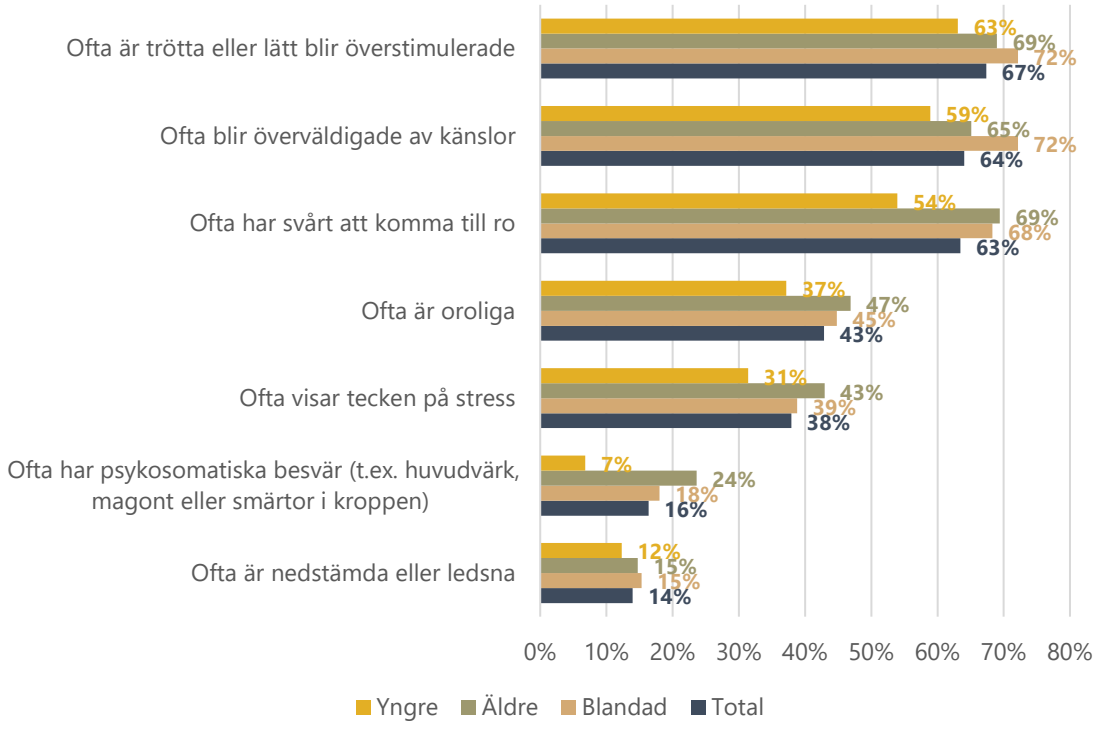

Anm.: Baserat på svar från 1026 lärare. Fråga: Upplever du att det finns barn i din barngrupp som i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern: Välj alla som stämmer.

”I mitt arbete möter jag dagligen barn som är mycket oroliga, nedstämda och känslomässigt belastade. Det handlar om barn som uttrycker ångest, har ont i magen, blir utmattade och som har mycket svårt att reglera sina känslor. Min upplevelse är att många barn idag bär på en stress och oro som visar sig både psykiskt och fysiskt. Flera av dessa barn har dessutom långa vistelsetider på förskolan, vilket kan bidra till trötthet och svårigheter att hantera vardagen.”

Sju av tio lärare svarar att de har barn som har svårigheter att hålla uppmärksamhet i aktivitet anpassade för åldern (diagram 2). Sex av tio har barn som ofta har utåtagerande beteende eller ofta hamnar i konflikt med andra barn. Nära sex av tio lärare svarar att de även har barn som ofta har svårt att följa regler och gemensamma överenskommelser.

Diagram 2. Utmaningar kopplat till beteende, uppmärksamhet och socialt samspel som finns i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern

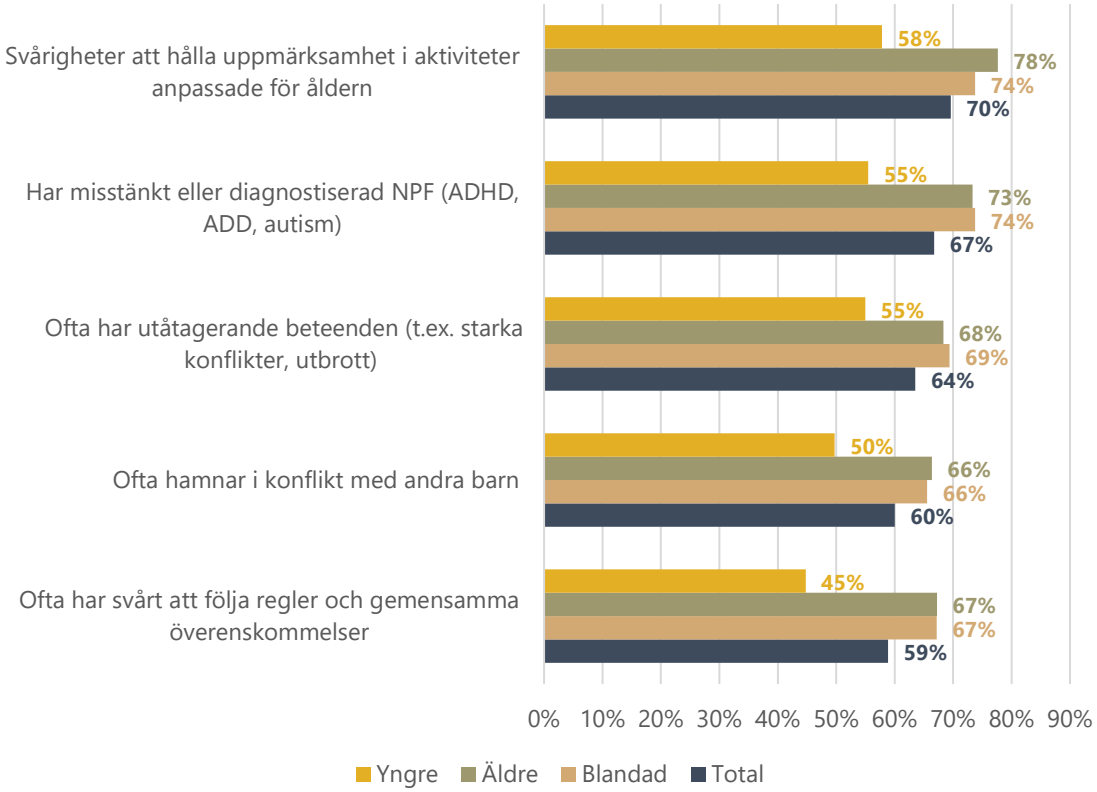

Anm.: Baserat på svar från 1026 lärare. Fråga: Upplever du att det finns barn i din barngrupp som i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern: Välj alla som stämmer.

”Kräver mycket mer vuxenstöd i lek för att driva den framåt. Jag upplever att barnen stannar kvar i parallelleken mycket längre och när de söker sig mot varandra så behövs stöttning att tyda lekregler och stötta turtagning eftersom det uppstår många konflikter. Känslorna är mer explosiva och stora. Jag lägger betydligt mycket mer tid att ’släcka bränder’ och försöka arbeta förebyggande i ordinarie verksamhet idag än för 10–15 år sedan. Vissa dagar känns det som jag bara springer mellan konflikter hela dagarna.”

Mer än sex av tio lärare svarar att de har barn som har försenad eller avvikande språkutveckling (diagram 3). Mer än hälften svarar att de har barn som har behov av extra stöd i kommunikation, har svårt att förstå instruktioner eller delta i gemensamma aktiviteter eller som har

svårigheter att uttrycka behov och känslor med ord. Var tredje lärare svarar att de har barn som har generella utvecklingssvårigheter som påverkar vardagen i barngruppen.

”Att allt fler barn är mer intensiva i sina känslor, svårare att reglera sig. Brist på självbehärskning, impulsiva och explosiva. Fler barn med språkstörningar där de har svårt med språkförståelse, brist på ett rikt ordförråd och en begränsad tillgång till ett rikt socialt liv på olika plan. Understimulerad eller överstimulerad av för mycket input från skärmar. Brist på koncentration och dåligt arbetsminne.”

Diagram 3. Utmaningar kopplat till kommunikation och utveckling som finns i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern

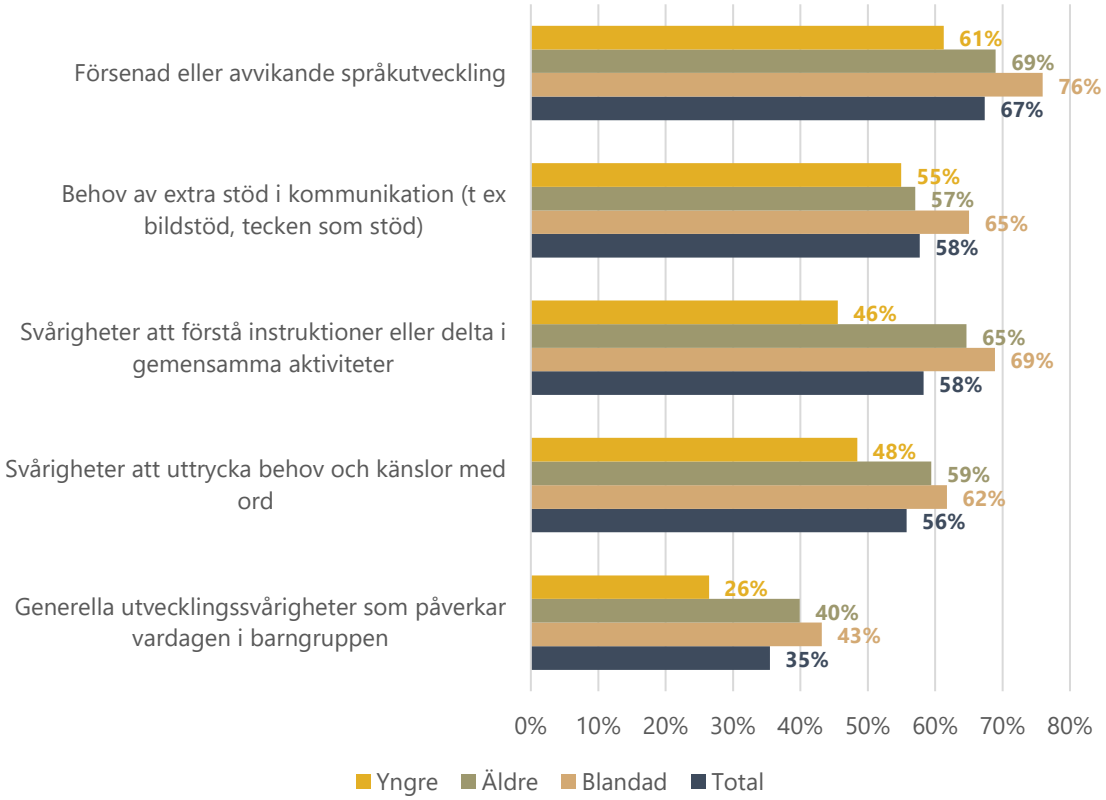

Anm.: Baserat på svar från 1026 lärare. Fråga: Upplever du att det finns barn i din barngrupp som i större omfattning än vad som är vanligt för barn i åldern som har: Välj alla som stämmer.

”Barn klarar sig sämre själva sen jag började. Jag upplever att barn som visar tecken på diagnos har ökar markant. Vi har gått från lydnadsfostran till förhandlingsfostran men ingen förälder har koll på vad det faktiskt innebär. Barnen har blivit alldeles för vana att få all sin vilja igenom. Föräldrar snöplogar bort vartenda litet hinder för barnen.”

Fördjupad analys av utmaningar i barngruppen

För att analysera utmaningarna djupare genomfördes ett index av utmaningarna (tabell 1). Indexet delades in i tre grupper:

- Lägre förekomst (0–7 utmaningar)
- Medelhög förekomst (8–12 utmaningar)
- Mycket hög förekomst (13–18 utmaningar)

Tabell 1. Lista över utmaningar

Utmaningar kopplade till oro och stress	Ofta är oroliga
	Ofta är nedstämda eller ledsna
	Ofta blir överväldigade av känslor
	Ofta är trötta eller lätt blir överstimulerade
	Ofta har svårt att komma till ro
	Ofta visar tecken på stress
	Ofta har psykosomatiska besvär (t.ex. huvudvärk, magont eller smärtor i kroppen)
Utmaningar kopplade till beteende, uppmärksamhet och socialt samspel	Ofta har utåtagerande beteenden (t.ex. starka konflikter, utbrott)
	Ofta har svårt att följa regler och gemensamma överenskommelser
	Ofta hamnar i konflikt med andra barn
	Ofta har svårt med socialt samspel (t.ex. leka tillsammans, dela, turas om)
	Svårigheter att hålla uppmärksamhet i aktiviteter anpassade för åldern
	Har misstänkt eller diagnostiserad NPF (ADHD, ADD, autism)
Utmaningar kopplade till kommunikation och utveckling	Svårigheter att uttrycka behov och känslor med ord
	Svårigheter att förstå instruktioner eller delta i gemensamma aktiviteter
	Försenad eller avvikande språkutveckling
	Behov av extra stöd i kommunikation (t.ex. bildstöd, tecken som stöd)
	Generella utvecklingssvårigheter som påverkar vardagen i barngruppen

Lärare i åldersblandade barngrupper har i högre grad en mycket hög förekomst av utmaningar i barngruppen jämfört med de som endast har yngre eller äldre barn (diagram 4). 46 procent av de som har åldersblandade barngrupper har utmaningar i mycket hög förekomst. Motsvarande andel för yngre och äldre är 25 respektive 38 procent.

Diagram 4. Utmaningar uppdelat på åldersgrupp

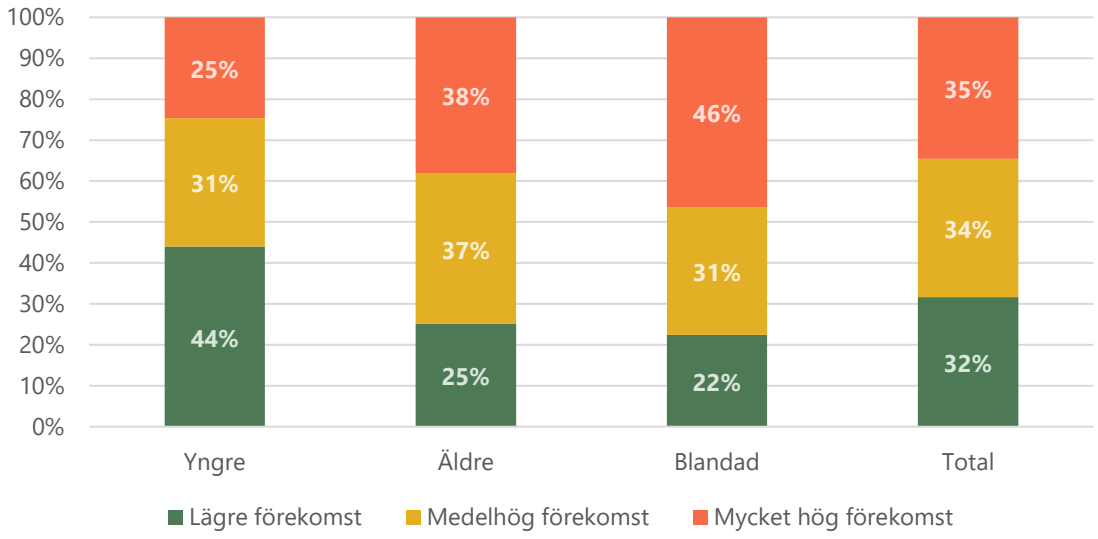

Anm.: Baserat på svar från 1026 lärare.

”Jag minns när jag var nyexad förskollärare och arbetade på en stor förskola 8 avdelningar, där det kanske fanns 2–3 barn som hade andra behov, idag arbetar jag på en tvåavdelningsförskola där det finns minst 8 barn som har svårigheter av olika slag. Men barn generellt har förändrats upplever jag, de kan inte vänta, turas om, språket är

försämrats, kreativiteten och fantasin är inte detsamma. Våld och hot är något jag som lärare får uppleva varje dag av 4–6-åringar."

I en genomsnittlig barngrupp finns det 19 barn. 21 procent av dem har olika typer av utmaningar (tabell 2). Det innebär att det är fyra barn i gruppen som har utmaningar. I de som har mycket hög förekomst av utmaningar i barngruppen så är det sex barn, vilket är 29 procent av barnen. Motsvarande andel för de lärarna med lägre förekomst av utmaningar är 11 procent och två barn.

Tabell 2. Andel och antal barn med utmaningar

	Antal barn i barngrupp (medelvärde)	Andel barn med utmaningar	Antal barn med utmaningar
Total	19	21%	4
Mycket hög förekomst	20	29%	6
Medelhög förekomst	19	19%	4
Lägre förekomst	18	11%	2

Anm.: Baserat på 921 lärare.

Åtta av tio lärare svarar att det på deras avdelning finns barn som behöver en vuxen nära sig under stora delar av tiden för att fungera i verksamheten (diagram 5). För de lärare som har mycket hög förekomst av utmaningar är det nio av tio medan det för lärare med lägre förekomst av utmaningar är sex av tio. Endast var tjugonde lärare svarar att det inte finns barn som behöver en vuxen nära stora delar av tiden.

Diagram 5. Barn som behöver en vuxen nära sig under stora delar av tiden

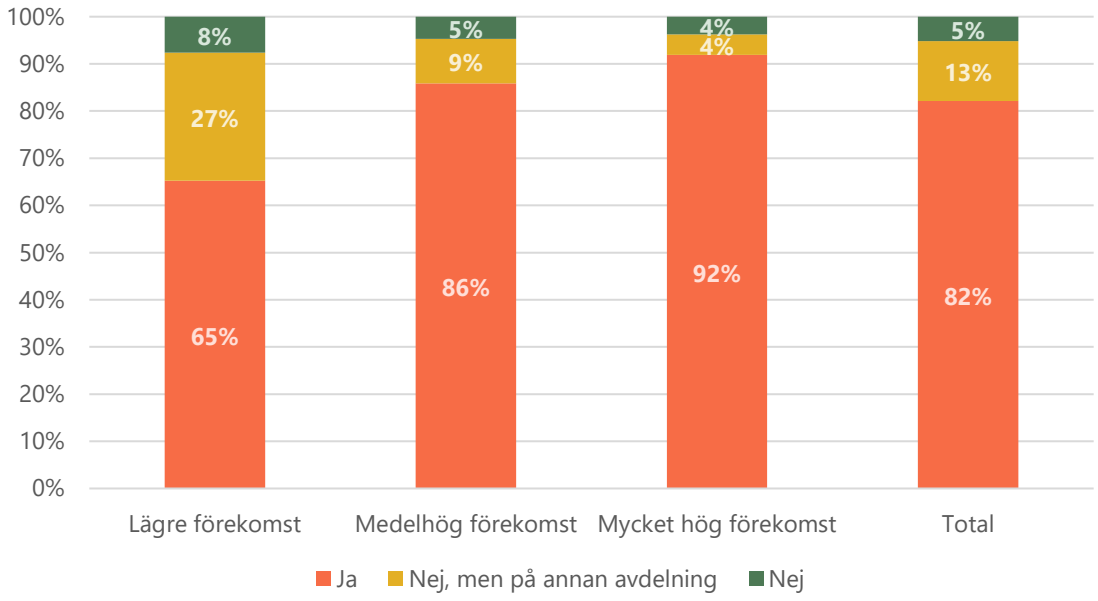

Anm.: Baserat på svar från 963 lärare. Fråga: Finns det barn i din barngrupp som behöver en vuxen nära sig under stora delar av tiden för att fungera i verksamheten?

I snitt är det tre barn per barngrupp som behöver en vuxen nära sig under stora delar av tiden för att fungera i verksamheten. För de lärare som har utmaningar i mycket hög förekomst så är det fyra barn.

Utåtagerande barn

Var femte lärare svarar att de varje dag blir utsatta för barn som uttrycker sig verbalt på ett sätt som upplevs som kränkande, hotfullt eller starkt utåtagerande (diagram 6). Över hälften av lärarna svarar att det händer minst en gång i veckan. För lärare som arbetar i en barngrupp med mycket hög förekomst av utmaningar så svarar 31 procent att det händer varje dag och 72 procent att det händer minst en gång i veckan. Motsvarande andel för lärare som arbetar i barngrupp med lägre förekomst av utmaningar är 7 respektive 19 procent.

Diagram 6. Hur ofta blivit utsatt för att barn uttrycker sig verbalt på ett sätt som upplevs som kränkande, hotfullt eller starkt utagerande

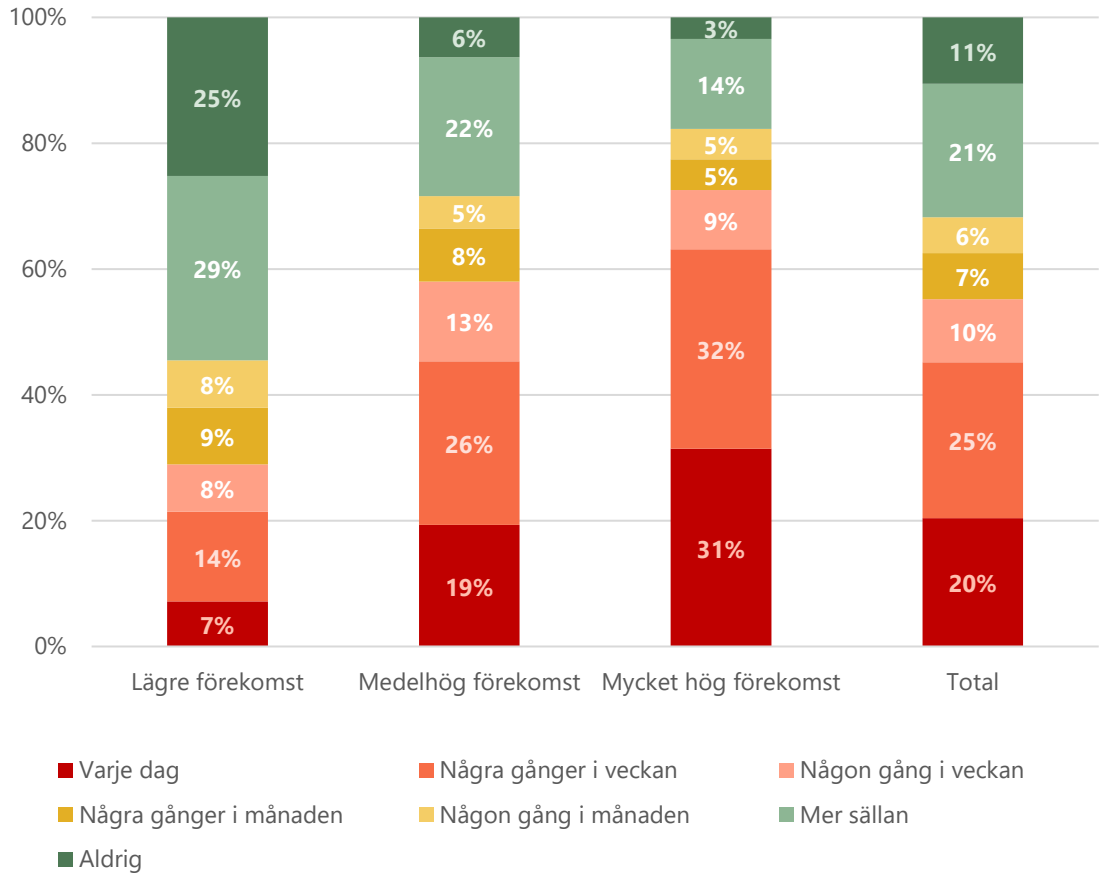

Anm.: Baserat på svar från 947 lärare. Fråga: Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna varit med om att barn uttrycker sig verbalt på ett sätt som upplevs som kränkande, hotfullt eller starkt utagerande (t.ex. skrik, svordomar, förolämpningar eller hotliknande uttalanden)?

Var tionde lärare svarar att de varje dag har varit med om att barn utsätter dem för fysiska beteenden till exempel slag, sparkar, bett och kastade föremål (diagram 7). För de lärare som har mycket hög förekomst av utmaningar är det var sjätte lärare som blir utsatt varje dag och endast fyra procent svarar att det aldrig har hänt. Motsvarande andelar för de lärarna med lägre förekomst av utmaningar är 2 respektive 29 procent.

> *”Barnen har en våldsammare lek idag där man ska döda, krossa varandra i leken, som inspireras av Marvel karaktärerna. De använder också ett fruktansvärt språk, jag ska döda dig, jag hatar dig, din djävul, fuck off, shut up osv. Barnen har svårt att vistas i större grupper, de är fysiska med varandra och använder våld istället för språk.”*

Diagram 7. Hur ofta varit med om att barn utsätter dig för fysiska beteenden

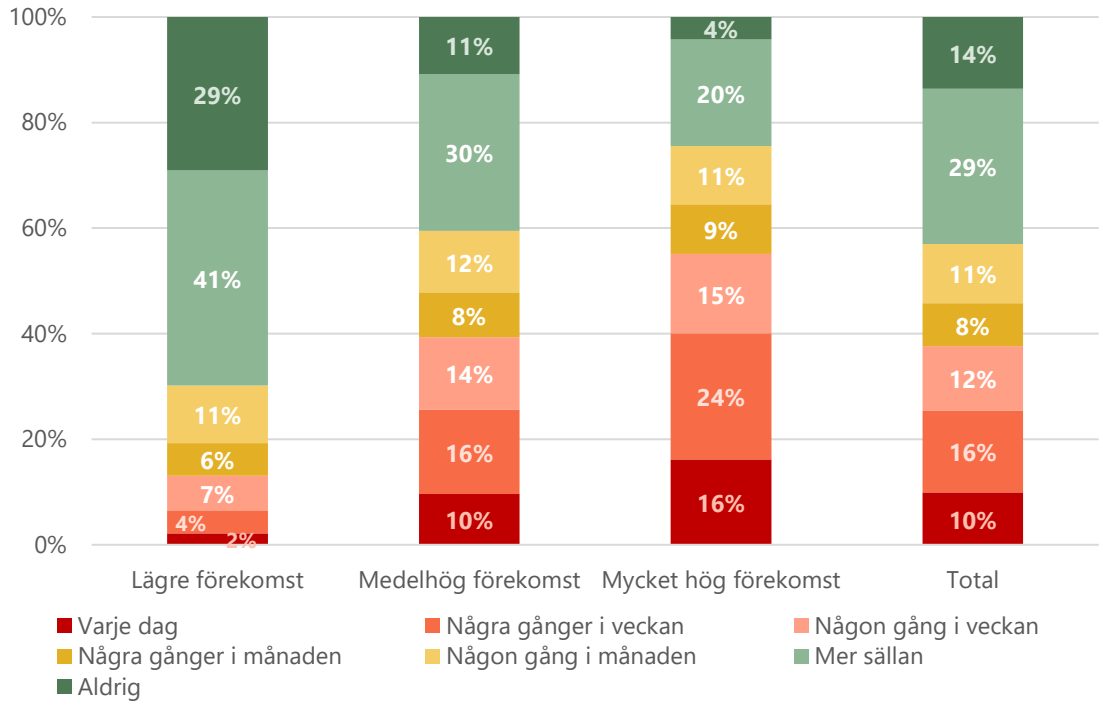

Anm.: Baserat på svar från 970 lärare. Fråga: Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna varit med om att barn utsätter dig för fysiska beteenden (t.ex. slag, sparkar, bett, kastade föremål)?

Har utmaningarna ökat?

> *”Antalet barn som får någon form av stöd, eller som vi pedagoger behöver stöd kring, har ökat (t.ex. specialpedagog, logoped, insatser från regionen, psykologutredningar). Nu är det flera i varje barngrupp, för 10–15 år sedan var det oftast bara ett. Dessutom har barnen mycket sämre svenska nu vilket leder till att de behöver mer vuxenstöd.”*

Lärare som hade arbetat i förskolan i minst sex år fick bedöma hur förekomsten av sju olika typer av svårigheter kopplade till barnens känslomässiga mående, beteende och sociala samspel hade förändrats sedan de började arbeta som lärare (diagram 8). De områden som ingick var:

- Barn som visar tecken på oro,
- Barn som är nedstämda, ledsna eller överväldiga av känslor
- Barn som har stora emotionella behov
- Barn som har utåtagerande beteenden (t.ex. konflikter, ilska, impulshandlingar).
- Barn som har svårt att reglera känslor och hantera frustration.
- Barn som har konflikter med andra barn
- Barn som har svårt med sociala samspel (t.ex. att leka tillsammans, dela, turas om).

Majoriteten av lärare anser att samtliga typer av svårigheter har ökat. Nio av tio lärare svarar att det har ökat att barn inte kan reglera sina känslor och hantera frustration. Nästan alla, 97 procent, av de som har mycket hög förekomst av utmaningar svarar det. Motsvarande andel för de som har lägre förekomst av utmaningar år 78 procent. 88 procent av lärarna anser att det har ökat att barn har utåtagerande beteende och 87 procent att barn har stora emotionella behov. 86 procent svarar att det har ökat att barn har svårt med socialt samspel och 75 procent att det har ökat att barn har konflikter med andra barn.

”Barn som är oroliga eller har svårt med samspel har alltid funnits men nu är det inte bara ett barn utan det är halva gruppen som behöver stöd i olika situationer. Och det räcker man inte till för. Barnen som är självgående och förebilder för de andra har halverats. Eftersom man inte räcker till så förvärras barnens beteende och det blir oroligt och stökigt. Man är på tårna hela tiden för att ligga steget före och det är utmattande.”

Diagram 8. Ökat mycket eller något jämfört när läraren började arbeta som lärare uppdelat på förekomst av utmaningar

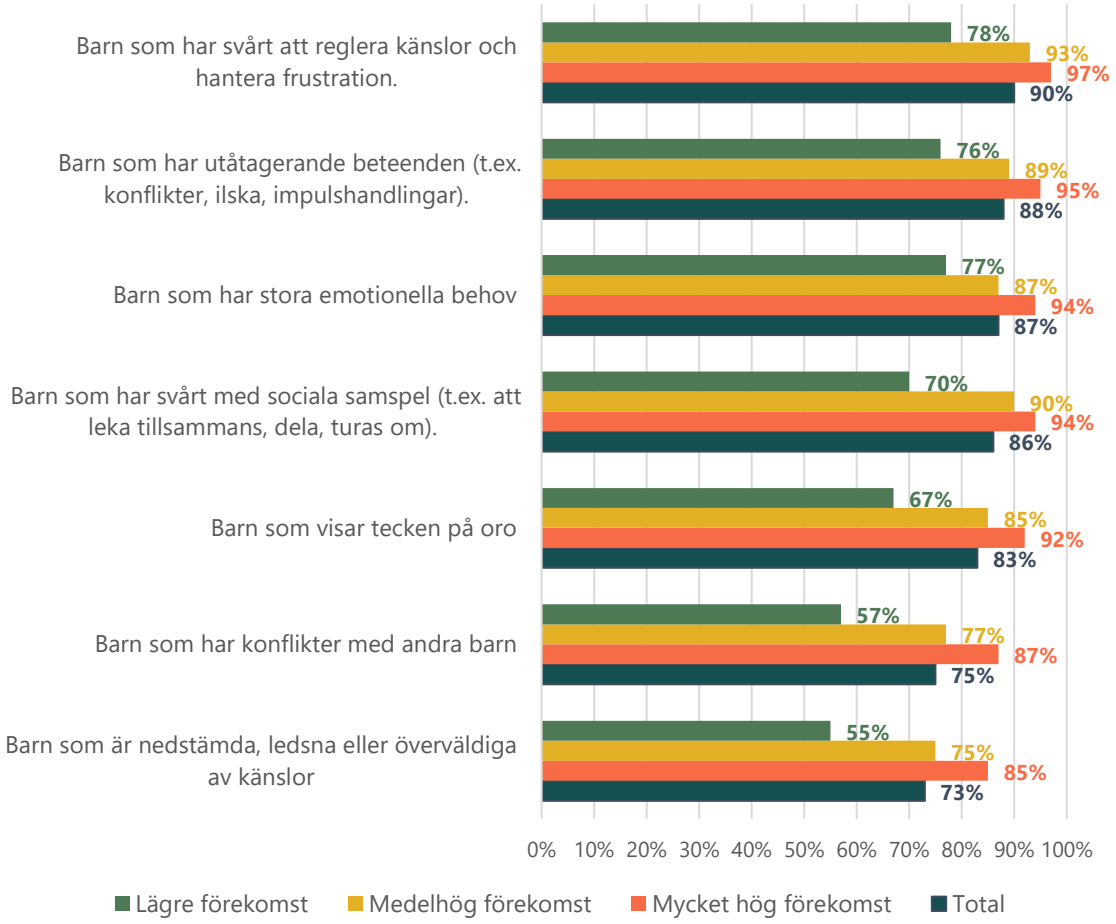

Anm.: Baserat på 750 till 782. Fråga: Upplever du att följande har förändrats sedan du började arbeta som lärare i förskolan?

410 av lärarna lämnade kommentarer om förändringarna. Här kommer en analys via AI[1]:

De öppna svaren ger en fördjupad bild av vad lärarna upplever har förändrats i förskolan över tid. Av de 410 lärare som beskrivit förändringarna med egna ord framträder flera återkommande mönster. Det handlar om barnens sociala samspel, förmåga att hantera känslor och motgångar, koncentration, språk och behov av vuxenstöd. Men lärarna beskriver också hur förutsättningarna för verksamheten har förändrats.

En övergripande bild är att fler barn behöver individuell vägledning och stöd i situationer som tidigare i större utsträckning fungerade inom ramen för den gemensamma verksamheten. Flera lärare beskriver att det tidigare kunde finnas något enstaka barn i gruppen med omfattande

[1] Alla AI-analyser i rapporten är gjorda med ChatGPT (GPT 6) under oktober månad 2026.

behov av stöd, medan det i dag kan handla om flera barn samtidigt. Det är därmed inte bara typen av svårigheter som upplevs ha förändrats, utan också hur många barn som behöver hjälp och hur mycket stöd de behöver.

Svårare att samspela – det egna behovet går före gruppens

En av de mest framträdande förändringarna gäller barnens sociala samspel. Av de öppna svaren handlar 27 procent om förändringar i lek, samspel eller konflikter. Lärarna beskriver att fler barn har svårt att leka tillsammans, samarbeta, turas om och lösa konflikter.

Ett återkommande tema är att barnen upplevs ha blivit mer individcentrerade. Lärarna beskriver barn som i större utsträckning utgår från sina egna behov och önskemål och har svårt att förstå och acceptera att andra barn också har en vilja. Det kan handla om att vilja bestämma över leken, ha svårt att dela med sig eller inte vilja delta i aktiviteter som någon annan har valt. Flera lärare upplever också att barnen har svårare att lyssna på varandra, kompromissa och sätta sig in i hur andra känner. Detta beskrivs som en förändring som påverkar hela barngruppen. När flera barn samtidigt har svårt att anpassa sig till varandra blir det svårare att få gemensamma aktiviteter och lekar att fungera. Lärarna behöver i större utsträckning finnas nära för att vägleda barnen, hjälpa dem att förstå varandras avsikter och förebygga konflikter.

”Barnen idag är individualister, vi behöver skapa en grupp. Förr behövde vi stärka individen.”

Större känslouttryck och svårare att hantera motgångar

En annan tydlig förändring gäller barnens förmåga att reglera sina känslor. I 26 procent av de öppna svaren beskrivs förändringar som rör känsloreglering, oro, stress eller starka känslouttryck.

Lärarna upplever att fler barn har svårt att hantera frustration, besvikelser och motgångar. De beskriver barn som snabbt blir arga eller ledsna när något inte går som de tänkt sig, när de inte får som de vill eller när en vuxen sätter gränser. Flera upplever också att känslouttrycken har blivit starkare och att det tar längre tid för barnen att återfå lugnet. I vissa svar beskrivs hur frustration och konflikter i större utsträckning tar sig fysiska uttryck genom exempelvis slag, sparkar eller att barn kastar saker. Andra beskriver ett hårdare språkbruk mellan barnen.

Lärarna kopplar ofta samman svårigheterna att hantera känslor med problemen i det sociala samspelet. När ett barn har svårt att acceptera att någon annan vill något annat, eller inte kan hantera att behöva vänta, kan även mindre meningsskiljaktigheter utvecklas till konflikter som kräver vuxnas ingripande.

”Jag ser en tydlig förändring idag att barn i större utsträckning än för bara 10–15 år sedan har svårt med negativa känslor som ilska, frustration, ledsenhet och oro och blir helt utom sig och verkar inte vana vid att känna såhär.”

Kortare koncentration och mindre uthållighet

Ett annat återkommande mönster handlar om barnens koncentration, uthållighet och tålamod. I 19 procent av de öppna svaren beskrivs förändringar som rör förmågan att fokusera, lyssna eller stanna kvar i en aktivitet. Ytterligare 17 procent tar upp svårigheter att exempelvis vänta på sin tur, acceptera ett nej eller hantera motgångar.

Lärarna beskriver barn som är mer rastlösa, lättare blir uttråkade och i större utsträckning behöver omedelbar respons. Flera upplever att barnen har svårare att lyssna på instruktioner,

delta i samlingar och hålla kvar uppmärksamheten under en längre stund. Det beskrivs även som att barnen har svårare att ägna sig åt aktiviteter som inte ger omedelbar stimulans eller som kräver tålamod.

En förändring som flera lärare lyfter är att barnen i större utsträckning behöver hjälp att både påbörja och fullfölja aktiviteter. Det gäller även leken. Lärarna beskriver barn som har svårt att själva komma på vad de ska leka, hålla igång en lek eller stanna kvar i den utan att en vuxen deltar och vägleder.

”Många fler barn behöver stöd av vuxna för att kunna samspela med andra barn. Många fler barn behöver stöd från vuxna för att hålla kvar koncentrationen och inte byta aktivitet efter 2 minuter. Många fler barn upplevs behöva oss vuxna för att hitta något meningsfullt att göra. Tidigare lekte fler av barnen mer ’av sig själva’.”

Större svårigheter med språk och kommunikation

Även barnens språkliga utveckling lyfts fram som ett område där lärarna upplever förändringar. Språk och kommunikation förekommer i 15 procent av de öppna svaren. Lärarna beskriver fler barn som har svårt att uttrycka sig, förstå instruktioner och kommunicera med andra barn. I vissa svar beskrivs ett mer begränsat ordförråd, medan andra tar upp att barn använder fler engelska ord och uttryck.

Språksvårigheterna beskrivs ofta i samband med andra utmaningar. När barn har svårt att uttrycka vad de vill, förstå vad andra menar eller sätta ord på sina känslor blir det också svårare att delta i lek och hantera konflikter. Flera lärare beskriver att de i större utsträckning behöver anpassa sin kommunikation till enskilda barn, även i situationer där det tidigare fungerade att ge instruktioner till hela gruppen.

”Ett exempel är att när jag började jobba kunde barnen sitta med i en samling, lyssna och ta instruktioner medan nu behöver nästan varje barn ha riktad information direkt till sig för att förstå.”

Fler barn upplevs vara trötta, stressade och i behov av närhet

Lärarna beskriver även en förändring i barnens mående och omsorgsbehov. Fler barn upplevs vara trötta, oroliga och stressade. Flera lärare beskriver barn som har svårt att komma till ro, behöver mycket bekräftelse eller söker ständig närhet till en vuxen.

En återkommande förklaring som lärarna själva lyfter är barnens långa vistelsetider. I 12 procent av de öppna svaren beskrivs längre dagar i förskolan som en förändring. Lärarna berättar om barn som tillbringar en stor del av sin vakna tid i stora barngrupper, med många sociala kontakter, hög ljudnivå och begränsade möjligheter till återhämtning. De beskriver hur trötthet och stress kan påverka barnens ork att koncentrera sig, hantera motgångar och samspela med andra. Några lyfter också att barnen har många aktiviteter utanför förskolan, vilket ytterligare kan begränsa möjligheterna till vila.

”Barn har längre vistelsetid på förskolan, de flesta börjar på förskolan när de fyllt precis 1 år. De yngsta har längst vistelsetider, de flesta har över 53 h i veckan. Detta resulterar i att vi upplever att barnen har mycket stort behov av närhet och uppmärksamhet. De har svårt med självständigheten, de är ängsligare. Barnen har svårare med koncentrationen och uthålligheten när vi har planerade aktiviteter”

Från enstaka barn till flera barn med omfattande stödbehov

En av de mest betydelsefulla förändringarna som lärarna beskriver handlar inte om en viss typ av svårighet, utan om hur många barn som behöver stöd samtidigt. Flera erfarna lärare jämför med hur det såg ut tidigare i yrkeslivet. De beskriver att det förr kunde finnas ett eller ett par barn i gruppen som behövde omfattande individuella anpassningar, medan det i dag kan handla om en betydligt större del av barngruppen.

> *”Barn som är oroliga el har svårt med samspel har alltid funnits men nu är det inte bara ett barn utan det är halva gruppen som behöver stöd i olika situationer. Och det räcker man inte till för.”*

Lärarna upplever också att stödbehoven har blivit mer omfattande. Det handlar inte enbart om barn med diagnostiserade eller misstänkta funktionsnedsättningar, utan även om barn som behöver mycket stöd i vardagliga situationer. Fler behöver hjälp att komma in i lek, förstå sociala situationer, hantera känslor, koncentrera sig och följa gemensamma rutiner.

Det innebär att flera barn kan behöva en vuxens närvaro och uppmärksamhet samtidigt. Lärarna beskriver hur detta förändrar möjligheterna att arbeta med hela barngruppen. När en vuxen behöver hjälpa ett barn att hantera ett känsloutbrott, en annan behöver stöd i leken och en tredje behöver individuell vägledning i en aktivitet blir det svårare att samtidigt möta övriga barns behov.

> *”Förändringen är så stor att det är svårt att minnas hur det var tidigare. Tidigare kunde vi ha undervisning i större grupper, nu oftast bara med 2–3 barn/grupp. Nu behöver så många barn i en grupp ha vuxen vid sin sida under stora delar av dagen.”*

Förskolans förutsättningar har förändrats

Men lärarnas beskrivningar handlar inte enbart om förändringar hos barnen. I 27 procent av de öppna svaren lyfts förändrade organisatoriska förutsättningar, framför allt större barngrupper, färre vuxna eller fler barn per vuxen. När barngrupperna är stora och personalens tid inte räcker till blir det svårare att arbeta förebyggande, skapa lugna miljöer och ge barn stöd innan problemen växer. Några beskriver också hur stora barngrupper i sig kan bidra till att skapa eller förstärka svårigheter. Barnen behöver förhålla sig till fler andra barn, fler relationer och fler intryck, samtidigt som det finns mindre tid för varje barn att få hjälp med exempelvis känsloreglering och socialt samspel.

> *”Barngrupperna har ökat i storlek och personaltätheten har minskat så det är svårt att ge varje barn det de behöver vilket ger barnen sämre förutsättningar att lyckas och utvecklas till trygga individer. Även vistelsetiden har ökat för barnen, de tillbringar långa dagar i en stökig miljö där de vuxna inte hinner se alla barn. Resultatet är oroliga barn och stressade vuxna som mår dåligt över att de inte hinner med allt och alla eller ens hälften av vad de vill och önskar. Balansen mellan krav och resurs finns inte.”*

En vardag där alltmer tid går åt till att få gruppen att fungera

Sammantaget ger lärarnas berättelser en bild av en förändrad vardag i förskolan. Fler barn upplevs ha svårt att samspela, reglera känslor, koncentrera sig och delta i gemensamma aktiviteter. Samtidigt beskriver lärarna att fler barn behöver individuellt stöd och att behoven ofta uppstår samtidigt.

En central förändring är att sådant som tidigare i större utsträckning fungerade inom gruppen nu kräver mer aktivt stöd från vuxna. Lärarna behöver oftare hjälpa barn att komma in i lek, förebygga konflikter, förklara sociala situationer, hantera känsloutbrott och få gemensamma aktiviteter att fungera. Flera beskriver därför en förskola där alltmer tid behöver ägnas åt att hantera situationer som uppstår under dagen, medan möjligheterna att arbeta förebyggande och bedriva planerad undervisning minskar.

> *”Förut hade man tid att samtala med varje barn. Idag hinner du inte ge varje barn den tiden. Man kunde sitta med barn i knät och ge dom den omsorg de behöver som små. Idag är det mer konfliktlösning är mellan barnen.”*

Den stora förändringen som framträder i lärarnas berättelser är således inte bara att fler barn upplevs ha svårigheter, utan att det har blivit svårare att få barngruppen som helhet att fungera. Fler barn behöver vuxnas stöd i fler situationer, samtidigt som lärarna upplever att förutsättningarna för att ge detta stöd har försämrats. Resultatet blir ett växande gap mellan barnens behov och förskolans möjligheter att möta dem.

Oro för barns framtid

Sju av tio lärare svarar att de känner oro för minst ett barn på deras förskola när det gäller barnets möjligheter att fullfölja skolan och klara sig vidare i livet (t.ex. i fortsatta studier, arbete eller mående) och mer än var tredje känner oro för minst ett barn på sin avdelning (diagram 9). För de lärare som har en mycket hög förekomst av utmaningar så är det nio av tio lärare som känner oro för minst ett barn på förskolan och nära sju av tio som är oroliga för minst ett barn i deras barngrupp. Motsvarande andel för de lärare som har lägre förekomst av utmaningar varannan respektive var tionde.

Diagram 9. Oro för något barns framtid

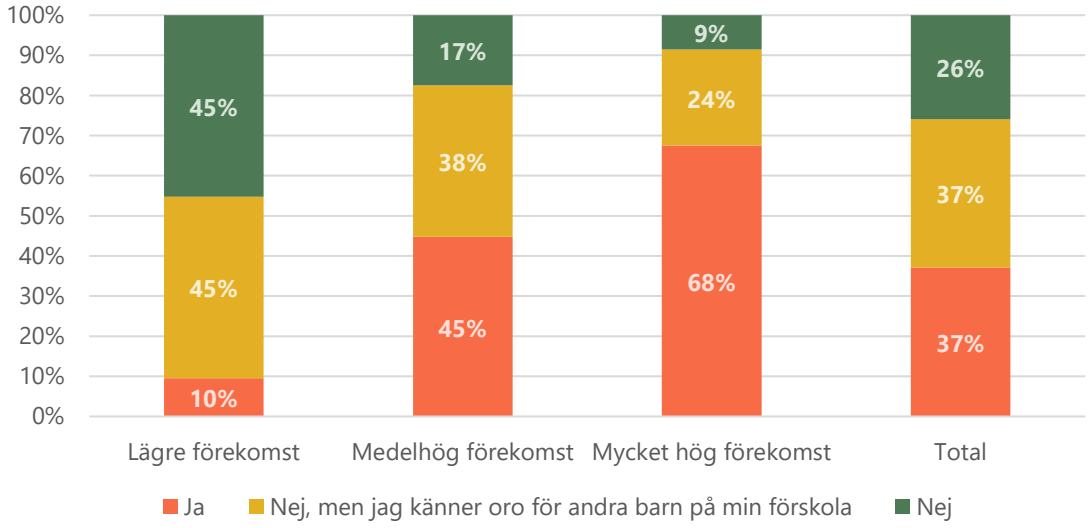

Anm.: Baserat på svar från 428 lärare. Fråga: Finns det barn i din barngrupp som du känner en oro för när det gäller deras möjligheter att fullfölja skolan och klara sig vidare i livet (t.ex. i fortsatta studier, arbete eller mående)?

Lärarna känner i snitt oro för tre barn i deras barngrupp. För de lärare som har lägre förekomst av utmaningar är det två barn medan det för lärare som har högre förekomst av utmaningar är fyra barn. 233 av lärarna lämnade kommentarer om vad de kände oro för. Här kommer en analys via AI:

Oro för att barnen inte får det stöd de behöver

Ett av de tydligaste mönstren i svaren är oron för att barn med svårigheter inte ska få det stöd de behöver. Lärarna beskriver hur stora barngrupper, begränsad bemanning och otillräckliga resurser gör det svårt att ge barnen individuellt stöd. Det gäller både barn med omfattande och tydliga svårigheter och barn vars behov är mindre synliga.

Flera lärare framhåller att de redan i dag vet vilka barn som behöver mer hjälp, men att möjligheterna att sätta in tillräckliga insatser saknas. Oron gäller därför inte bara barnens nuvarande situation, utan också vilka konsekvenser det kan få när svårigheter inte uppmärksammas eller möts i tid.

> *”Jag oroar mig för att de inte ska få det stöd som de behöver. Vi har barn där psykologer gjort uttalanden om att de uppenbarligen behöver stöd i sin utveckling men som idag inte får det.”*

I svaren finns även en tydlig oro för att barn som inte stör verksamheten riskerar att förbises. När mycket av personalens tid går till barn med omfattande eller utåtagerande beteenden finns mindre utrymme att uppmärksamma barn som är tysta, tillbakadragna eller behöver stöd för att utvecklas.

Svårigheter med språk, koncentration och lärande

En annan återkommande anledning till oro är barnens språkliga och kognitiva förutsättningar inför skolstarten. Lärarna beskriver barn som har svårt att förstå instruktioner, uttrycka sig, behålla uppmärksamheten eller genomföra aktiviteter. Särskilt språksvårigheter lyfts fram som ett hinder för både lärande och social utveckling. Barn som har svårt att förstå eller göra sig förstådda riskerar att få svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen och delta i gemenskapen.

> *”Jag ser bristande språkutveckling, sen social kommunikation/interaktion med andra barn, konflikthantering, möjlighet att tänka själv och utveckla ett resonemang, ta till sig undervisning, sitta still och lyssna 10 min osv.”*

Koncentrationssvårigheter beskrivs också som en källa till oro. Lärarna möter barn som har svårt att rikta och behålla uppmärksamheten, lyssna på instruktioner eller stanna kvar i en aktivitet. De befarar att dessa svårigheter kan bli mer påtagliga när barnen börjar skolan och förväntas arbeta mer självständigt och under längre stunder. Flera svar beskriver dessutom barn med misstänkta eller konstaterade neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och andra utvecklingssvårigheter. Oron gäller framför allt om undervisningen kommer att kunna anpassas till deras behov.

Svårigheter med socialt samspel och känsloreglering

Lärarna uttrycker även oro för barn som har svårt att samspela med andra, hantera konflikter och reglera sina känslor. De beskriver barn som snabbt blir arga eller frustrerade, reagerar kraftigt på motgångar eller har svårt att följa gemensamma regler och instruktioner. Oron handlar om hur dessa barn ska fungera i skolans sociala sammanhang, där de behöver kunna samarbeta, hantera relationer och förhålla sig till andra barn och vuxna. I flera svar beskrivs hur barn redan i förskolan behöver omfattande vuxenstöd för att undvika konflikter och hantera vardagliga situationer. Lärarna befarar att svårigheterna kan förstärkas om stödet minskar i skolan.

”Jag tycker det märks redan när barnet är ganska ungt att den problematiken som hen har kommer att följa upp i tonåren. Problem med känsloreglering, känslohantering och konflikthantering. Barn idag har generellt svårt för ramar och gränser upplever jag, känns som det pågår någon slags fri uppfostran i hemmet där vårdnadshavarna är rädd för att sätta gränser. Vi jobbar otroligt mycket med gränser, stanna i aktivitet, slutföra ett arbete etc. Barn idag är ’stökiga’ på ett onaturligt vis. Misstänker att skärmtid har en inverkan här samt stora barngrupper och mycket intryck under en dag.”

Oro inför övergången från förskola till skola

Ett särskilt tydligt tema är oron för vad som händer när barnen lämnar förskolan och börjar skolan. Lärarna beskriver hur de i dag gör omfattande anpassningar för att vissa barn ska kunna fungera i verksamheten. Det kan handla om ständig vuxennärvaro, individuellt stöd, anpassade aktiviteter eller möjligheter att vistas i mindre sammanhang. Samtidigt befarar de att motsvarande stöd inte kommer att finnas i skolan. Större elevgrupper, färre vuxna per barn och ökade krav riskerar att göra övergången särskilt svår för barn som redan har omfattande stödbehov.

”Det här barnet visar svårigheter i samspel med både barn och vuxna. Barnet behöver en pedagog nära hela tiden för att minska risken för konflikter och utbrott. Det kommer att bli en stor förändring för det här barnet när hen börjar på skolan och jag är osäker om skolan har tillräckligt med resurser för att stödja det här barnet.”

Barnens hemförhållanden påverkar oron

En del av lärarnas oro handlar om barnens förutsättningar utanför förskolan. De beskriver barn som växer upp under socialt eller ekonomiskt utsatta förhållanden, i otrygga hemmiljöer eller med vårdnadshavare som själva behöver stöd. I flera svar uttrycks också en oro för att vårdnadshavare inte alltid har möjlighet att uppmärksamma barnens svårigheter, ge dem det stöd de behöver eller tillvarata deras rättigheter i kontakten med förskolan och skolan.

”Jag ser hårda tuffa attityder hos ett fåtal barn samt ett språkbruk som oroar, gränslöshet som föräldrarna inte verkar mäkta med.”

Lärarna beskriver därmed en risk för att barn som har stora behov inte får tillräckligt stöd vare sig hemma eller i utbildningssystemet. För vissa barn kan förskolans kompensatoriska uppdrag vara särskilt betydelsefullt. Samtidigt uttrycker lärarna oro för att verksamhetens resurser inte räcker för att kompensera för skillnaderna i barnens uppväxtvillkor.

Rädsla för en negativ utveckling längre fram

För vissa lärare sträcker sig oron längre än till barnens skolresultat. De beskriver en rädsla för att barn som tidigt möter svårigheter och inte får tillräckligt stöd ska utveckla låg självkänsla, psykisk ohälsa eller en negativ inställning till skolan. Några uttrycker även oro för framtida skolfrånvaro, socialt utanförskap och att barn ska hamna i destruktiva miljöer eller kriminalitet. Det är farhågor om möjliga framtida konsekvenser, inte konstaterade utvecklingsförlopp. Ett återkommande resonemang är att tidiga svårigheter riskerar att förstärkas om barnet inte får möjlighet att lyckas. När barn upprepade gånger misslyckas eller inte får det stöd de behöver befarar lärarna att det kan påverka både deras självbild och motivation att lära.

”Att de hamnar i fel umgänge och blir kriminella eftersom de har dessa svårigheter att anpassa sig efter andra och den sociala kompetensen inte finns.”

Oro även för risken att barnen lämnas utan stöd

Sammantaget visar de öppna svaren att lärarnas oro för barnens framtid inte enbart grundar sig i de svårigheter de ser hos barnen. Minst lika betydelsefullt i berättelserna är oron för att utbildningssystemet inte ska förmå möta dessa svårigheter. Lärarna beskriver barn som redan i tidig ålder behöver omfattande stöd för att utveckla språk, koncentration, sociala förmågor och känsloreglering. Samtidigt beskriver de hur bristande resurser begränsar möjligheterna att ge barnen det stödet. Det centrala lärarnas berättelser är därför inte att barn med svårigheter skulle sakna möjligheter att lyckas i skolan, utan att deras möjligheter riskerar att försämras när det stöd de behöver uteblir.

Förutsättningar och stöd

Åtta av tio lärare svarar att barngruppens sammansättning och behov har i mycket eller ganska hög utsträck kräver mer resurser än vad verksamheten har (diagram 10). Fyra av tio lärare svarar detta i mycket hög utsträckning. För lärare som har en barngrupp med mycket hög förekomst av utmaningar är motsvarande andel sex av tio lärare medan det för lärare med lägre förekomst av utmaningar är ungefär två av tio lärare.

> *”Att det saknas resurser till alla barn som behöver extra stöd. Vi får t.ex inga extra resurser till barn med svårdiagnostiserad autism som kräver en pedagog hela dagen. Får nej varje gång vi söker tilläggsbelopp och när de sen börjar skolan har de fått 100% resurs (vi har haft och har det nu), Den pedagogen tas från övrig barngrupp. Detta är katastrofalt! De utåtagerande barnen skulle behöva mer stöd från pedagoger så att det blir mer lyckande än misslyckande för dem. Risken för att de tysta barnen som behöver stöd faller mellan stolarna.”*

Diagram 10. Barngruppens sammansättning och behov kräver mer resurser än vad verksamheten har

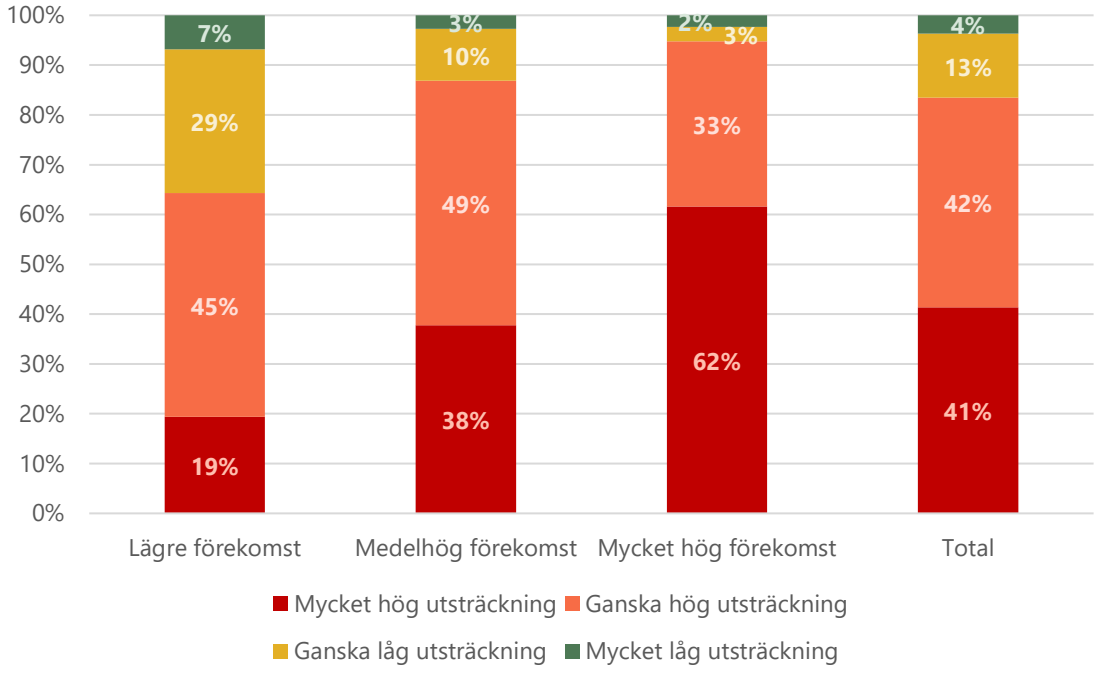

Anm.: Baserat på svar från 945 lärare. Fråga: I vilken utsträckning upplever du att barngruppens sammansättning och behov kräver mer resurser än vad verksamheten har?

I varje barngrupp är det i snitt tre barn som behöver särskilt stöd men som i dagsläget inte får det (tabell 3). För de som har en barngrupp med mycket hög förekomst av utmaningar är det fyra barn medan det i barngrupper med lägre förekomst är ett barn.

Tabell 3. Antal barn som är i behov av särskilt stöd men som inte får det

Mycket hög förekomst	4 stycken
Medelhög förekomst	2 stycken
Lägre förekomst	1 stycken
Total	3 stycken

Det som flest lärare anser bidrar till svårigheter som påverkar barns mående, samspel och utveckling i vardagen är för stora barngrupper och för få vuxna (diagram 11). Nio av tio lärare svarar att för stora barngrupper påverkar i mycket eller ganska stor utsträckning och nära nio av tio (87 procent) svarar att för få vuxna påverkar i mycket eller ganska stor utsträckning. Åtta av tio svarar även att barngruppens sammansättning och bristande tillgång till stödresurser påverkar. Över hälften svarar att ej ändamålsenliga lokaler bidrar i mycket eller ganska stor utsträckning till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel och utveckling i vardagen.

”Antal barn i grupperna påverkar. Så tydligt att barnen mår bättre av att vara i mindre grupper. Försöker dela in i smågrupper under dagen så långt det går men svårt då flertalet av barnen har vistelsetid 06:30–16:30. Efter 14:00 endast 2 personal.”

Diagram 11. Faktorer som bidrar till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel eller utveckling i vardagen i mycket eller ganska hög utsträckning

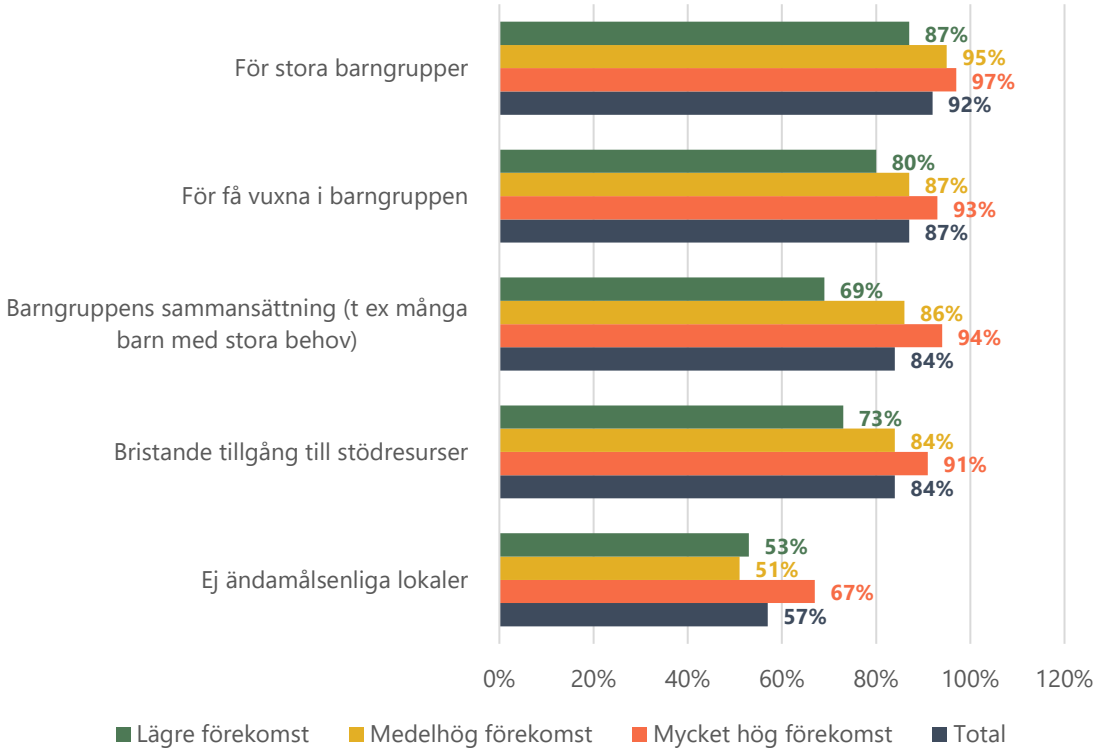

Anm.: Baserat på svar mellan 913 och 950 lärare. Fråga: I vilken utsträckning upplever du att följande faktorer bidrar till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel eller utveckling i vardagen?

”Antal barn med särskilda behov har ökat lavinartat. Antal barn man föser ihop på liten yta skapar svårigheter hos barnen. Barnen ställs inför krav att anpassa sig som de inte klarar, barn får inte vara barn. Det är inte antalet pedagoger som skapar en god miljö det är antal barn som inte får bli för många. Nya förskolor byggs men inte utifrån barnens behov utan att man ska gynna effektivitet (Restauranger).”

Majoriteten av lärare svarar att de i mycket eller ganska liten utsträckning får stöd av deras rektor och huvudman för att möta alla barns behov (diagram 12). Det är fler lärare som svarar att de inte får stöd av huvudmannen (86 procent) jämfört med rektorn (59 procent). För de lärare som har barngrupp med mycket hög förekomst av utmaningar är det hela 93 procent som svarar att de får stöd i mycket eller ganska liten utsträckning av huvudmannen och 71 procent svarar detsamma om rektorn. För lärare med lägre förekomst av utmaningar är motsvarande andel 79 respektive 46 procent.

Diagram 12. Stöd i mycket eller ganska liten utsträckning

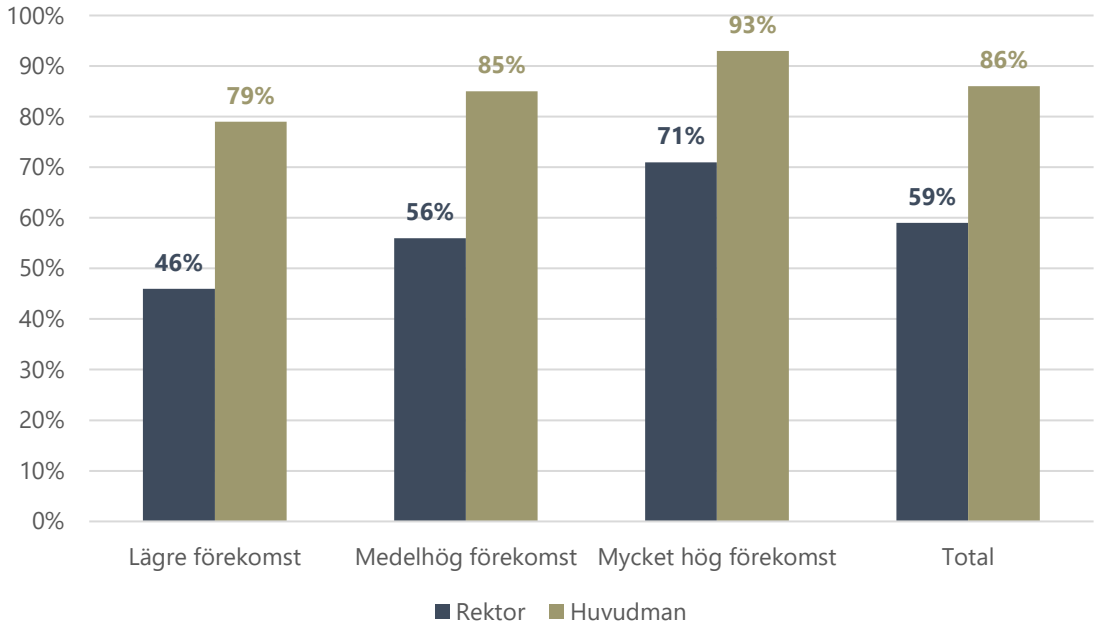

Anm.: Baserat på svar från 911 respektive 888 lärare. Fråga: I vilken utsträckning upplever du att rektorn/huvudmannen ger tillräckligt stöd till personalen för att möta alla barns behov?

Lärarna fick svara på om de anser att det finns tillräcklig tillgång av personal (diagram 13). Den personalkategori som flest lärare ansåg finns i otillräcklig eller mycket otillräcklig tillgång är resursperson/stödpersonal. 85 procent av lärarna svarar detta. 92 procent av de som har mycket hög förekomst av utmaningar svarar att det finns otillräcklig eller mycket otillräcklig tillgång till resursperson/stödpersonal medan motsvarande andel av de som har lägre förekomst är 72 procent.

”Vi har 100% resurs extra i en barngrupp på 12 barn. Men när det är 2 barn som kräver extra resurs och oftast kräver de resurs samtidigt så blir det ändå svagt bemannat för övriga barngruppen”

Mer än hälften, 58 procent, av lärarna svarar att de har otillräcklig eller mycket otillräcklig tillgång till specialpedagoger. Ungefär var tredje svarar att det finns otillräcklig tillgång till legitimerade lärare och 29 procent att det finns otillräcklig tillgång till barnskötare.

”Jag hade önskat få tillgång till specialpedagog eller speciallärare som kunde kliva in och stötta oss samt barnen i detta på ett kontinuerligt sätt. Vi har inte möjlighet att tillgodose allas behov och rikta individuella anpassningar samtidigt som vi ska följa rutiner, utbildningsplaner samt satta mål.”

Diagram 13. Otillräcklig eller mycket otillräcklig tillgång av personal

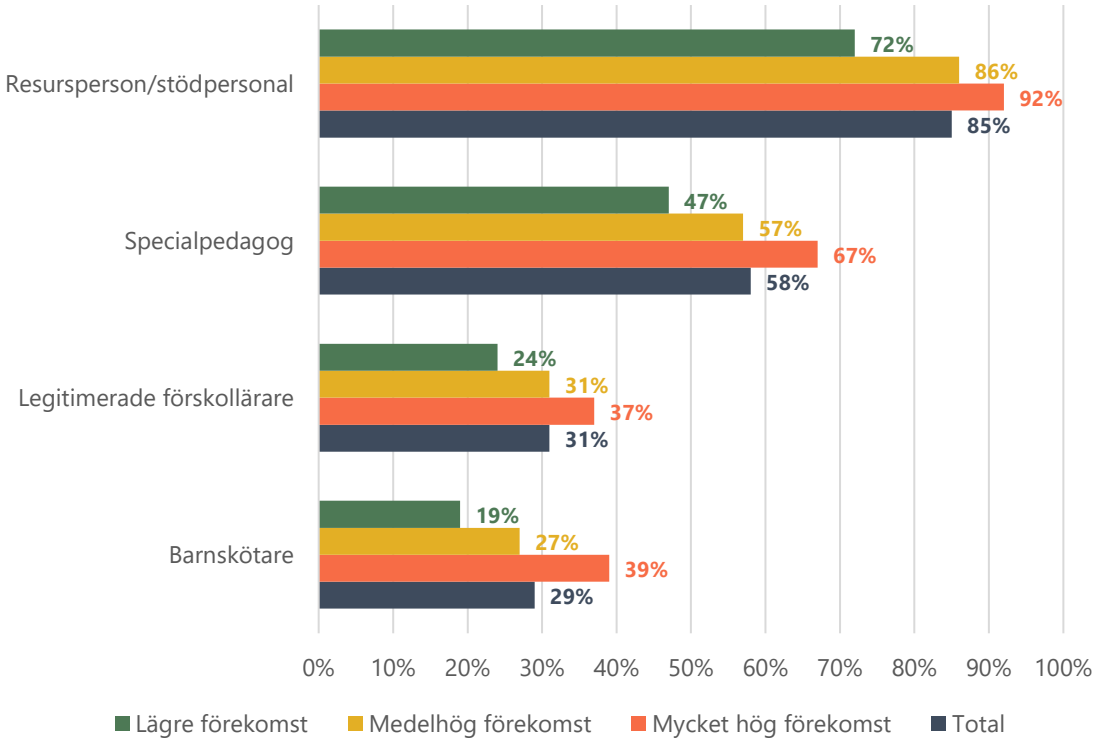

Anm.: Baserat på svar mellan 920 och 997 lärare. Fråga: Hur upplever du tillgången till personal på förskolan?

De öppna svaren visar att bemanningen inte alltid räcker till under hela dagen. Flera lärare beskriver att det framför allt är på morgnar och eftermiddagar som antalet barn per vuxen blir stort. Barnens vistelsetider är ofta längre än personalens arbetstider, vilket innebär att personaltätheten kan se tillräcklig ut på papperet utan att motsvara den faktiska bemanningen under dagen. Det får konsekvenser för möjligheten att ge barnen den omsorg, uppmärksamhet och det stöd de behöver, särskilt när flera barn har stora stödbehov. En lärare beskriver:

”Vi kan ha enligt pappret rätt antal barn per vuxen men under en hel dag som ska täckas med personal från morgon till eftermiddag så går de inte ihop och man får arbeta under hög belastning större delen av dagen.”

Påverkan på lärarnas arbetsmiljö och mående

Hälften av lärarna svarar att de varje dag känner att de inte hinner ge barnen den hjälp och stöd de behöver och 45 procent svarar att de varje dag känner sig otillräckliga (diagram 14). Hela 68 procent av lärarna som har en barngrupp med mycket hög förekomst av utmaningar svarar att de varje dag inte hinner ge barnen den hjälp och stöd de behöver och 60 procent känner sig varje dag otillräckliga. Motsvarande andel för de som har låg förekomst att utmaningar är 29 procent. Ungefär hälften av lärarna med hög förekomst av utmaningar tar varje dag med sig

frågor och situationer som rör barnen med sig i tankarna hem. Ungefär var femte lärare funderar varje dag på att sluta som lärare eftersom arbetet är för psykiskt påfrestande.

”Idag tar en grupp så mycket energi och kraft att hantera att batteriet är lågt innan jobbdagen är över. Det är så många microanpassningar som ska till. Svårt att nå fram till många individer idag.”

Diagram 14. Hänt varje dag

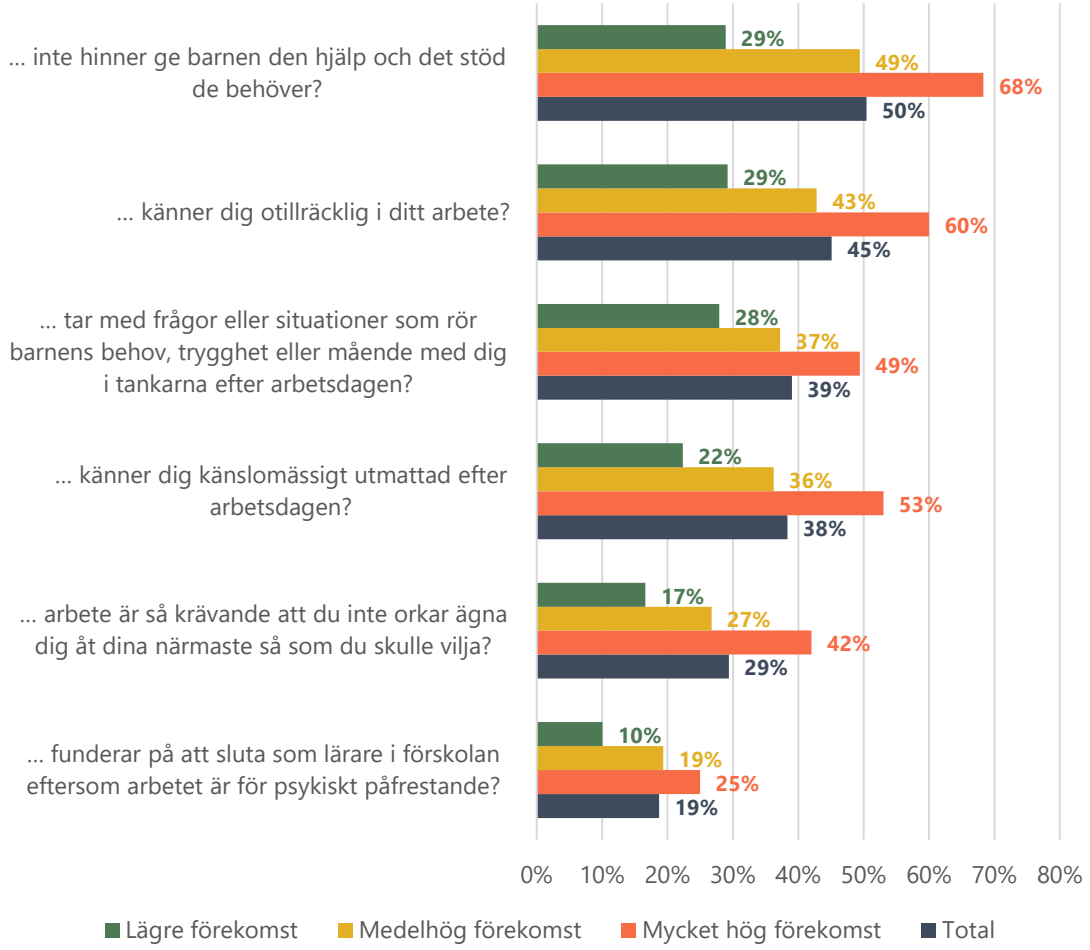

Anm.: Baserat på svar från 948 till 953 lärare. Fråga: Hur ofta under de senaste 12 månaderna har det hänt att ...

14 procent av de som har mycket hög förekomst av utmaningar upplever samtliga av dessa saker varje dag. Motsvarande andel för de som har låg förekomst av utmaningar är 3 procent. Kollar man på faktorerna som är kopplade till samvetsstress är skillnaderna ännu större. Var tredje lärare som har mycket hög förekomst av utmaningar har samvetsstress varje dag medan motsvarande andel för de lärarna med låg förekomst är var tionde.

”När vi går på knäna för vi höra ’Men ni är ju så bra, det fixar ni!’ ”

Enligt lärarna är de viktigaste åtgärderna att det blir mindre barngrupper och att alla barn som är i behov av särskilt stöd får det (diagram 15). 85 procent av lärarna tycker att mindre barngrupper är viktigaste åtgärden och 72 procent att barn som är i behov av särskilt stöd ska få det. Hälften av lärarna tycker att den viktigaste åtgärden är mer planeringstid och ökad personaltäthet.

”Mindre barngrupper hade gett större möjlighet att hinna med de barn som är lite tystare, introverta, tillbakadragna, osäkra. Idag hamnar tiden på de barn som är impulsiva och hamnar i konflikter under samspel.”

Diagram 15. Viktigaste åtgärderna

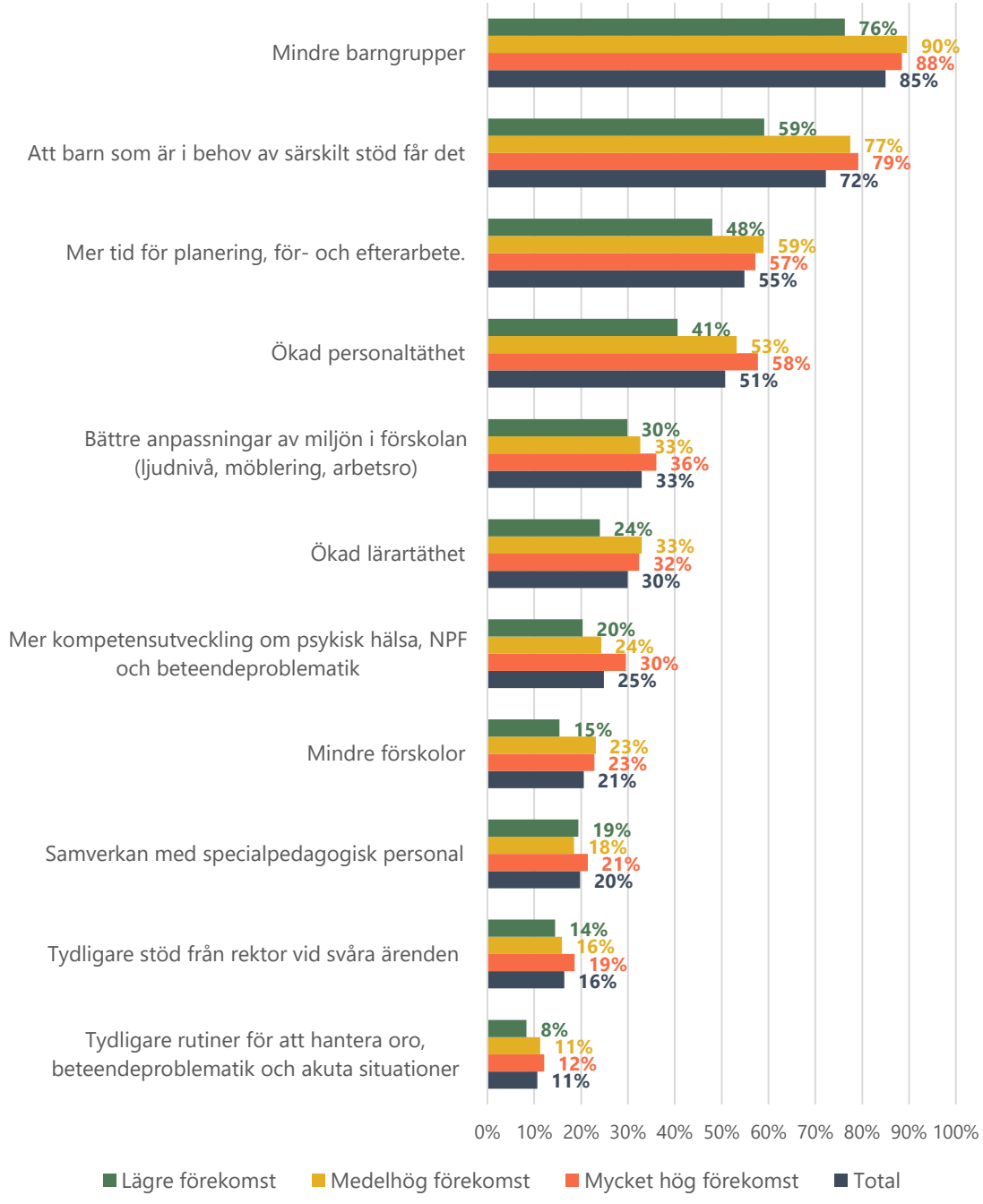

Anm.: Baserat på svar från 1026 lärare. Fråga: Vilka åtgärder anser du skulle förbättra situationen för barnen? Välj max 5 alternativ.

Diskussion

Den här rapporten visar att lärare i förskolan möter barngrupper med många och omfattande behov samtidigt som förskolans resurser och organisation inte upplevs vara anpassade för att möta dem. Lärarna beskriver att barnens behov har förändrats över tid och att allt fler barn behöver stöd i situationer som tidigare kunde hanteras inom den ordinarie verksamheten. Konsekvenserna riskerar att bli stora, både för barnens trygghet, utveckling och lärande och för lärarnas möjligheter att utföra sitt uppdrag och deras arbetsmiljö.

Utmaningarna börjar redan i förskolan

Sveriges Lärare släppte i oktober en rapport om att lärare i förskoleklass och grundskolan upplever att elevutmaningar har ökat kraftigt (Sveriges Lärare, 2026:2). Nio av tio lärare som har arbetat som lärare i sex år eller längre svarade att elevutmaningarna har ökat sedan de började arbeta som lärare. Den här undersökningen visar att många av barns svårigheter börjar redan i förskolan. Lärarna rapporterar att det finns utmaningar i barngruppen kopplade till oro och stress, beteende, uppmärksamhet och socialt samspel samt kommunikation och utveckling.

Frågorna har utformats för att fånga utmaningar som förekommer i större omfattning än vad som anses vara vanligt för barn i motsvarande ålder. Resultatet visar att 67 procent av lärarna har barn som ofta är trötta eller lätt blir överstimulerade, 70 procent har barn som har svårigheter att hålla uppmärksamheten i aktiviteter anpassade för åldern och 67 procent att de har barn som har försenad eller avvikande språkutveckling.

Undersökningen visar även att många olika typer av utmaningar förekommer samtidigt. Bland lärare som arbetar i blandade åldersgrupper är det 46 procent som har mycket hög förekomst av utmaningar i barngruppen. Motsvarande andel som har yngre respektive äldre barngrupper är 25 respektive 37 procent. Det innebär att de möter mellan 13 och 18 av de 18 olika typer av utmaningarna som undersökts. Personalen behöver därför kunna möta en stor bredd av behov samtidigt. Det kan exempelvis handla om barn som behöver stöd i sin språkutveckling, barn som har svårt att reglera sina känslor och barn som behöver omfattande hjälp för att kunna delta i verksamheten.

En tydlig förändring

Resultatet visar att de erfarna lärarna, som har arbetat som lärare i sex år eller längre, upplever att barns utmaningar har ökat sedan de började arbeta som lärare. Nio av tio lärare svarar att det har blivit vanligare med barn som har svårt att reglera känslor och hantera frustration. Nästan lika många svarar att det har ökat att barn har utåtagerande beteende och att de har stora emotionella behov. Även svårigheter med socialt samspel och konflikter med andra barn har ökat.

De öppna svaren ger en fördjupning av förändringen. Lärarna i förskolan beskriver barn som har svårare att vänta på sin tur, hantera motgångar, koncentrera sig och fungera i en grupp. De beskriver även att barn har svårare att självständigt utföra ålderadekvata uppgifter, komma igång med lekar, lösa konflikter och hantera känslor. Samtidigt beskriver de även en förändrad förskoleorganisation med allt fler barn som har längre vistelsetider, större barngrupper och färre personal.

Förskolan kan inte betraktas isolerat från skolan

Förskolan är det första steget i utbildningssystemet och har stor betydelse för barns fortsatta utveckling och lärande. De utmaningar barn har i förskolan försvinner nödvändigtvis inte när de kommer till skolan utan snarare finns det en risk att de förstärks. Detta eftersom svårigheter med till exempel språk, koncentration, känsloreglering och socialt samspel får större konsekvenser när kraven på självständighet och lärande ökar. Grupperna i förskoleklass och grundskolan är även betydligt större än i förskolan. Barnet kan då hamna i en grupp på 30 elever trots att den har svårt att fungera i en betydligt mindre grupp.

I undersökningen uttrycker lärarna oro för hur barn med stora stödbehov ska klara övergången till förskoleklass och grundskola. Tre av fyra lärare är oroliga för minst ett barn på förskolan gällande barnets möjlighet att fullfölja skolan och klara sig i livet. I genomsnitt är lärarna oroliga för tre barn i deras barngrupp. För de lärare som har hög förekomst av utmaningar så känner de lärarna sig oroliga för fyra barn. Det är en oro som behöver tas på allvar. Förskolan har möjlighet att upptäcka svårigheter tidigt och skapa förutsättningar för barn att utveckla de förmågor som är betydelsefulla för den fortsatta skolgången. Men tidig upptäckt räcker inte om barnen ändå inte får det stöd de behöver. Det är därför viktigt att man inte betraktar förskolans och skolans utmaningar som två separata problem. Förskolan behöver resurser att arbeta både förebyggande och med tidiga insatser. Samtidigt behöver stödet följa med vid övergången till skolan. Som det ser ut i dagsläget sätts stödet in alltförsent. Det är inte helt ovanligt att det sätts in först under högstadiet när eleven riskerar att inte klara grundskolan.

Stora barngrupper riskera att förstärka utmaningarna

Alla små barn behöver trygghet, omsorg, vuxennärvaro och pedagogiskt stöd. Undersökningen visar dock att lärarna anser att barngruppernas storlek försvårar möjligheten att möta dessa behov. Nio av tio lärare svarar att barngruppens storlek i mycket eller ganska hög utsträckning bidrar till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel eller utveckling i vardagen. Samtidigt svarar 85 procent av lärarna att minskade barngrupper är den viktigaste åtgärden för att förbättra situationen för barnen. I frisvaren framkommer det dessutom att stora barngrupper tenderar att förstärka de svårigheter som finns. Stora barngrupper innebär fler intryck, högre ljudnivå och fler sociala situationer att hantera. För de barn som redan har svårt att koncentrera sig, reglera sina känslor eller samspela med andra kan det innebära väldigt negativa konsekvenser. När personalen samtidigt har begränsade möjligheter att ge individuellt stöd finns det risk att svårigheterna förstärks ytterligare.

Men rent krasst så påverkar stora barngrupper troligen alla barn negativt. Flera lärare beskriver att barnen fungerar bättre när de får vistas i mindre grupper. Det blir lugnare, konflikterna blir färre och personalen får större möjligheter att uppmärksamma barnens behov. Det väcker frågan om hur stor del av de utmaningar som lärarna beskriver som skulle kunna förebyggas eller minska om barngrupperna var mindre. Samtidigt visar undersökningen att gruppens sammansättning även påverkar. I de barngrupper där det finns hög förekomst av utmaningar finns det i genomsnitt sex barn med utmaningar jämfört med två barn i grupperna med låg förekomst av utmaningar. Trots detta är skillnaden i antalet barn i barngruppen relativt liten. Det innebär att barngrupper som är ungefär lika stora kan ställa mycket olika krav på personalen.

Mindre barngrupper behöver därför kombineras med en resursfördelning som tar hänsyn till barngruppens sammansättning och barnens samlade behov. Här måste man dock utgå ifrån vad barnen behöver. För vissa grupper kan det innebära färre barn i gruppen och i andra ytterligare

personal. Men det kan även innebära särskilda stödinsatser eller tillgång till specialpedagogiskt stöd. Här måste huvudmännen vara lyhörda för lärarnas professionella bedömningar. Det är lärarna som är i verksamheten som vet vad barnen behöver.

När flera barn behöver ha en vuxen nära, vem ska prioriteras?

Ett av undersökningens mest anmärkningsvärda resultat är att 82 procent av lärarna svarar att de har barn i barngruppen som behöver en vuxen nära sig under stora delar av tiden för att fungera i verksamheten. I snitt är det tre barn per avdelning som har detta behov. I barngrupper som har mycket hög förekomst av utmaningar är det i snitt fyra barn. Det här ställer stora krav på personalens möjligheter att vara närvarande och tillgänglig för alla barn. När flera barn samtidigt behöver omfattande vuxenstöd uppstår situationer där personalen tvingas prioritera mellan olika barn. Ett barn kan behöva hjälp att hantera starka känslor, ett annat behöver stöd för att kunna delta i en aktivitet och ett tredje behöver punktmarkeras för att inte skada sig själv eller andra. Samtidigt har personalen övriga barn som också behöver få omsorg, uppmärksamhet och stöd.

Det här får konsekvenser för tryggheten och säkerheten i verksamheten. Lärarna beskriver att vissa barn behöver ständig uppsikt eftersom de annars lämnar förskolans område eller skadar sig själva och andra. Detta är något som Sveriges Lärare tidigare har varnat om och som ibland rapporteras om i media (Sveriges Lärare, 2025; Sveriges Radio, 2025; Sveriges Radio, 2026). Problemet är alltså inte bara att vissa barn behöver mycket stöd, utan att flera omfattande behov ska kunna mötas samtidigt inom ramen för en begränsad personalstyrka.

När de mest akuta behoven tar plats riskerar andra barn att försvinna

En särskild allvarlig konsekvens är att barn som inte uttrycker sina behov lika tydligt riskerar att hamna i skymundan. I de öppna svaren beskriver lärarna hur barn som är tysta, försiktiga eller tillbakadragna inte alltid får den uppmärksamhet de behöver. När resurserna inte räcker till så tvingas personalen hantera det som är mest akut och därmed finns det mindre tid att uppmärksamma barn som inte själva söker hjälp. Det är viktigt att understryka att även barn som inte uppvisar tydliga svårigheter behöver närvarande vuxna. Både utifrån trygghet och omsorg men även ur ett lärandeperspektiv. De behöver få möjlighet att ställa frågor, samtala, utveckla sitt språk, delta i aktiviteter och bli utmanade i sitt lärande.

När personalens tid inte räcker till finns det stora risker att hela barngruppen påverkas. Barn med stora stödbehov riskerar att inte få tillräckligt med stöd och hjälp samtidigt som andra barn får mindre uppmärksamhet och pedagogisk stimulans. Det här handlar därför även om likvärdighet. I dagens förskola får inte alla barn samma möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar. Så redan från start skapar vi bristande likvärdighet som sedan följer barnen genom hela skolsystemet och riskerar dessutom att växa när barnet kommer till en skola där det även där är bristande förutsättningar.

Undervisningen får stå tillbaka

Förskolan har ett tydligt pedagogiskt uppdrag. När allt fler barn har stora utmaningar och behov tenderar undervisningen att trängas undan och lärarna i förskolan får ägna sig åt att släcka bränder. Det innebär en risk att barnen kommer till skolan med betydligt mindre kunskaper än vad de borde göra. Risken är störst för de barn som har utmaningar. 85 procent av lärarna

svarar att det finns otillräcklig tillgång med stödpersonal och 58 procent att det finns otillräcklig tillgång till specialpedagoger. Stödpersonal skulle kunna bidra till att lärarna i högre utsträckning skulle kunna ägna sig åt undervisning. Specialpedagogerna kan stödja lärarna i arbetet med de elever som är i behov av särskilt stöd. Sju av tio lärare svarar att en av de viktigaste åtgärderna är att barn som är i behov av särskilt stöd ska få det. 84 procent av lärarna svarar att bristande tillgång till stödpersonal i mycket eller ganska hög utsträckning bidrar till svårigheter som påverkar barnens mående, samspel eller utveckling i vardagen.

Ett växande glapp mellan barnens behov och förskolans resurser

Undersökningen visar tydligt att dagens resursfördelning inte är anpassad efter barngruppens faktiska behov. Åtta av tio lärare svarar att barngruppens sammansättning och behov i mycket eller ganska stor utsträckning kräver mer resurser än vad verksamheten har. Bland lärare som har mycket hög förekomst av utmaningar är andelen ännu högre (95 procent). I skollagen står det att huvudmannen ska se till att barngrupperna har en lämplig sammansättning och storlek och att barnen även i övrigt erbjuds en god miljö. Det är uppenbart att detta i dagsläget inte sker.

Det är viktigt att förskolan har tillräckligt hög grundbemanning för att kunna ge alla barn trygghet, omsorg och undervisning. Vi är farligt ute om vi endast tillsätter resurser först när svårigheterna har blivit så pass omfattande att verksamheten inte längre fungerar. Sveriges Lärare har sedan tidigare krävt en reglering av personaltätheten i förskolan, med högst tre barn per heltidsanställd för barn i åldern 1–3 år och högst fem barn per heltidsanställd för barn i åldern 4–5 år. Det är dock av vikt att skilja mellan den genomsnittliga personaltätheten och hur många vuxna som faktiskt är närvarande under olika delar av dagen. Förskolans personal har olika arbetstider, samtidigt som barnens vistelsetider kan vara långa. Det innebär att antalet barn per närvarande vuxen kan vara betydligt högre under delar av dagen än vad den genomsnittliga personaltätheten ger intryck av. Detta blir särskilt allvarligt när vi vet att det i snitt är tre barn per barngrupp som stora delar av tiden behöver en vuxen nära. I de fall där förskolan har barn med stora behov så behöver därför personalstyrkan även kompletteras med stödpersonal.

När lärarna inte kan ge barnen det stöd de behöver

När barnens behov ökar, barngruppens storlekar är för stora och det är för lite personal så finns det stora risker gällande lärarnas arbetsmiljö och arbetsbelastning. Hälften av lärarna svarar att de varje dag upplever att de inte hinner ge barnen det stöd och den hjälp de behöver. Nästan lika många, 45 procent, svarar att de varje dag känner sig otillräckliga. Skillnaderna är dock stora beroende på hur stor förekomst av utmaningar det finns i barngruppen. Bland lärare som rapporterar en mycket hög förekomst av utmaningar svarar 68 procent att de inte hinner ge barnen det stöd och den hjälp de behöver och 60 procent att de dagligen känner sig otillräckliga.

När lärare tvingas prioritera mellan barns olika behov skapar det samvetsstress. Vem läraren än hjälper så finns det barn som står utan stöd och hjälp. Undersökningen visar att samvetsstressen är betydligt vanligare bland lärare som har hög förekomst av utmaningar i sin barngrupp. Det här påverkar inte bara när läraren är på arbetet utan även efter arbetet. Mer än var fjärde lärare svarar att de varje dag tar med sig frågor och situationer som rör barnen med sig hem och var sjätte svarar att arbetet är så krävande att de varje dag inte orkar ägna sig åt sina närmaste. För de lärare som har hög förekomst av utmaningar är det ungefär hälften som svarar detta. Man kan fråga sig om det verkligen är rimligt att ens yrke ska få så stor negativ påverkan på ens

privatliv. Det är det självklart inte och det är därför föga förvånande att var tionde lärare varje dag funderar på att sluta som lärare.

Ska politikerna fortsätta svika barnen?

Den här undersökningen visar att lärarna ser omfattande behov redan hos de yngsta barnen. De beskriver att barnens utmaningar har ökat över tid och att allt fler barn behöver stöd i vardagen. Samtidigt räcker förskolans resurser inte till för att möta behoven. Lärarna uttrycker en stark oro för barnens framtid. De ser barn som redan i förskolan har svårt med språk, koncentration, känsloreglering och socialt samspel. Barn som måste ha en vuxen nära stora delar av tiden för att fungera i verksamheten. Frågan blir vad som händer med dessa barn när de går vidare till en verksamhet där kraven blir större, grupperna större och personalen färre?

Lärarna kan redan nu identifiera de barn som riskerar skolmisslyckanden. De ser vilka barn som behöver särskilt stöd samtidigt finns det inte resurser att sätta in stödet. Risken för framtida skolmisslyckanden börjar med andra ord i det stöd som inte kan ges i dag. Förskolan är den första möjligheten att förebygga framtida svårigheter i skolan. Att vänta tills barnen misslyckas i skolan innebär att en viktig möjlighet att förebygga svårigheter redan har gått förlorad. Om inte politiker agerar kraftfullt nu är det ett svek mot barnen. För ingen kan hävda att vi inte vet vilka barn som riskerar skolmisslyckanden. Ansvaret ligger nu på politikerna att förhindra att dessa barn misslyckas i skolan och riskerar att få ett liv i utanförskap.

Sveriges Lärares krav

Staten måste överta finansierings- och resursfördelningsansvaret för skolväsendet. Skolväsendets kvalitet och likvärdighet är ett nationellt intresse, därför måste staten överta ansvaret. Resultaten i tidigare undersökningar från Sveriges Lärare visar att staten kan uppnå större kompensatorisk effekt än vad kommunerna och dagens huvudmän klarar själva.

Staten ska lagstifta om ett maxtak av barngruppernas storlek, minimibemanning samt lärartäthet. Barngruppernas storlek och bemanning måste regleras nationellt för att säkerställa likvärdiga förutsättningar för barns utveckling och lärande. Barngruppernas storlek och bemanning måste samtidigt anpassas efter barnens ålder, behov och förutsättningar.

Reglera tid för planering, för- och efterarbete och utveckling av undervisningen nationellt. Lärare i förskolan måste garanteras tillräcklig tid för att planera, förbereda, följa upp och utveckla undervisningen. I dag riskerar detta arbete att prioriteras bort när verksamhetens övriga behov tar över. En nationell reglering behövs för att säkerställa att lärare i förskolan får likvärdiga förutsättningar att bedriva undervisning av hög kvalitet, oavsett huvudman.

Lärare i förskolans kärnuppdrag ska värnas, och alla barn ska garanteras undervisning av legitimerade lärare i förskolan. Lärare i förskolans särskilda kompetens måste tas till vara och användas där den gör störst skillnad för barnens utveckling och lärande. Det innebär att lärare ska kunna koncentrera sig på att leda och utveckla undervisningen, i stället för att deras kompetens tas i anspråk för arbetsuppgifter som inte kräver förskollärarutbildning.

Lärarnas professionella bedömningar ska vara styrande och alla barn ska garanteras tidigt stöd. I dag får inte alla barn det stöd de behöver, och insatserna sätts många gånger in för sent. Huvudmännen måste ta ansvar för att säkerställa att stöd ges så snart behoven uppmärksammas och att det finns tillräcklig tillgång till specialpedagogisk kompetens och stödpersonal. Det är barnens behov som ska styra stödinsatserna, inte tillgången till resurser.

Resurser efter barnens behov och inte bara antalet barn. Resursfördelningen ska utgå från barngruppens sammansättning och barnens samlade behov av stöd. Förskolor där flera barn behöver omfattande vuxenstöd ska få förstärkt bemanning. Stödresurser ska tillföras utöver grundbemanningen, så att stöd till ett barn inte sker på bekostnad av övriga barns undervisning och utveckling.

Det måste finnas en myndighetssamverkan kring de barn som riskerar skolmisslyckanden. För barn med omfattande eller sammansatta behov krävs tidiga, samordnade och långsiktiga insatser från förskola, socialtjänst, hälso- och sjukvård, barn- och ungdomspsykiatri och andra berörda myndigheter. Det bör dessutom finnas en person som har samordningsansvar så att dessa barn inte faller mellan stolarna.

Ta initiativ till en nationell kraftsamling för barn och ungas hälsa och skolgång. Regeringen bör samla myndigheter, professioner, forskare, civilsamhälle och idrottsrörelse för att gemensamt analysera utvecklingen och ta fram långsiktiga, samordnade åtgärder mot psykisk ohälsa, problematisk skolfrånvaro och skolmisslyckanden. Arbetet bör inledas med en nationell hearing om hur barns och ungas mående och förutsättningar att lära, utvecklas och delta i olika delar av samhällslivet har förändrats.

Metodbeskrivning

Denna undersökning är gjord inom ramen för Sveriges Lärares undersökningspanel. Undersökningspanelen skiljer sig från andra webbpaneler på flera viktiga sätt, vilket ökar kvaliteten på uppgifterna och deras representativitet. Nedan ges först en generell beskrivning av undersökningspanelen. Därefter redovisas specifika uppgifter för den här undersökningen.

Undersökningspanelens urvalsram och representativitet

Sveriges Lärares undersökningspanel skiljer sig från många andra webbpaneler på följande sätt.

För det första är undersökningspanelen inte en så kallad självrekryterande panel. Till en självrekryterande panel anmäler individen att den vill delta i undersökningar. I en självrekryterande modell har inte alla personer i den egentliga urvalsramen (den population man vill beskriva med undersökningen) samma sannolikhet att kunna ingå i urvalet – det är ju bara de som sökt upp och hittat anmälningssidan till panelen som ingår i den slutliga panelen. Detta kan innebära att personer som aktivt söker sig till panelen har vissa egenskaper som de som inte söker sig till panelen saknar, vilket kan påverka undersökningsresultatens tillförlitlighet och representativitet.

Vid rekryteringen till Sveriges Lärares undersökningspanel tillfrågas i stället samtliga medlemmar om de vill ställa upp. Det innebär att alla personer i urvalsramen (förbundets medlemmar) har samma sannolikhet att ingå i panelen. Det finns fortfarande ett selektionsproblem även med detta rekryteringssätt, då olika personer kan vara olika benägna att tacka ja till inbjudan. Men det problemet fanns också med den historiskt vanliga enkäten via brev på posten: vissa är mer benägna än andra att svara. Rekryteringsförfarandet minskar skevheten som uppstår i en självrekryterande panel genom att alla individer i urvalsramen kontaktas med samma förfrågan.

För det andra har Sveriges Lärare, via sitt medlemsregister, full kunskap om hur undersökningspanelens urvalsram ser ut, och mer detaljerade uppgifter än vad till exempel vissa undersökningsföretag med självrekryterade paneler kan ha. Uppgifterna kan dessutom kopplas samman med vissa offentliga uppgifter om skolor, lärare och elever i Skolverkets databaser. Detta innebär att Sveriges Lärare redan vid upprättandet av panelen kan avgöra hur representativ undersökningspanelen är i förhållande till urvalsramen. Tillsammans med en analys av en specifik undersöknings svarsfrekvenser kan vi dessutom avgöra hur representativa resultaten är. Vid behov kan också resultaten viktas.

För det tredje görs alltid obundna slumpmässiga urval inom undersökningspanelen som ett led i att minska den eventuella effekten av selektionsproblemet som beskrivs ovan. Det vill säga, en individ som tackat ja till att delta i undersökningar kan aldrig veta – eller påverka – vilka undersökningar densamme inbjuds att delta i.[2]

Undersökningspanelen och riksrepresentativitet

Undersökningspanelens urvalsram är Sveriges Lärares medlemmar. Alla Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare är inte medlemmar i Sveriges Lärare. Men eftersom Sveriges Lärare re-

[2] Vidare läsning: Göritz, A. S. & Neumann, B. P. (2016). ”The longitudinal effects of incentives on response quantity in online panels.” *Translational Issues in Psychological Science,* (2) s.163–173; Martinsson, J. & Andreasson, M. (2013). *Olika metoder – lika resultat?* Göteborg: Göteborgs universitet; Wang, W. et al. (2014). ”Forecasting elections with non-representative polls.” *International Journal of Forecasting,* (31) nr 3 s.980–991; Couper, M. P. (2011). ”The future of modes of data collection.” *Public Opinion Quarterly,* (75) nr 5 s.889–908; Yeager, D. S. et al. (2011) ”Comparing the accuracy of rdd telephone surveys and internet surveys conducted with probability and non-probability samples.” *Public Opinion Quarterly,* (75) nr 4 s.709–747.

presenterar en stor majoritet av Sveriges legitimerade och behöriga lärare och studie- och yrkesvägledare så kan representativitet anses vara hög. Detta illustreras i figur M1 och i tabell M1–M3.

I tabell M1 jämförs undersökningspanelens sammansättning med den sammantagna lärarsammansättningen i skolväsendet enligt Skolverkets statistik. Som tabellen visar är representativiteten per skolform god. I tabell M2 återges fördelningen av antalet tjänster per sektor och motsvarande andelar i undersökningspanelen. I tabell M3 framgår den regionala spridningen av antalet tjänstgörande lärare med pedagogisk högskoleexamen i förskolan, grundskolan respektive gymnasieskolan. Sveriges lärares undersökningspanel har god regional täckning som motsvarar fördelningen i riket. Genom samkörningar av Sveriges Lärares medlemsregister, andra registeruppgifter och Skolverkets officiella statistik genomför Sveriges Lärare noggranna bortfallsanalyser för att fastställa resultatens validitet och reliabilitet.

Figur M1: Överlappning av urvalsramar

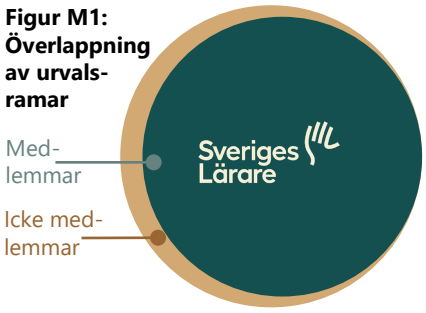

Tabell M1: Undersökningspanelens representativitet per skolform	Tjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel
Förskoleklass	6%	4%
Fritidshem	9%	7%
Grundskola	58%	59%
Sameskola	0%	0%
Anpassad grundskola	4%	3%
Specialskola	0%	0%
Gymnasieskola	18%	21%
Anpassad gymnasieskola	1%	1%
Komvux, grund- och gymnasienivå	3%	3%
Komvux, sfi	2%	2%
Komvux, anpassad utbildning	0%	0%

Anm.: Tjänster i verksamheten med pedagogisk högskoleexamen 2024/25 enligt Skolverkets statistik.[3]

Tabell M2: Undersökningspanelens representativitet per sektor	Tjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel
Kommun	85%	85%
Privat/enskild	15%	14%
Region	0%	1%
Stat	0%	1%

Anm: Tjänster i verksamheten med pedagogisk högskoleexamen 2024/25 enligt Skolverkets statistik.[3]

Urval och datainsamling

Målgruppen för den här undersökningen var lärare i förskoleklass och grundskolan. Från panelen drogs ett obundet slumpmässigt urval bland medlemmar som tillhör målgruppen. Ett obundet slumpmässigt urval innebär att alla i panelen har samma sannolikhet att komma med i urvalet.

Datainsamlingen genomfördes under perioden 2 maj till 17 juni 2026. Totalt skickades tre påminnelser.

[3] Observera att i Skolverkets statistik kan personer förekomma i flera verksamheter, medan andelarna i panelen utgår från lärarens huvudsakliga tjänst. Förskolan ingår inte i ovan redovisning i enlighet med Skolverkets tabeller.

Tabell M3: Undersökningspanelens regionala representativitet per län	Förskolan		Grundskolan		Gymnasieskolan	
	Heltidstjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel	Heltidstjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel	Heltidstjänster (Skolverket)	Sveriges Lärares undersökningspanel
Blekinge län	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Dalarnas län	2%	2%	3%	3%	3%	3%
Gotlands län	1%	1%	1%	1%	1%	1%
Gävleborgs län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Hallands län	4%	4%	4%	3%	4%	3%
Jämtlands län	1%	1%	1%	2%	1%	1%
Jönköpings län	5%	4%	4%	4%	4%	3%
Kalmar län	3%	2%	3%	3%	2%	2%
Kronobergs län	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Norrbottens län	2%	2%	2%	2%	3%	3%
Skåne län	15%	15%	14%	14%	13%	15%
Stockholms län	17%	18%	21%	21%	20%	20%
Södermanlands län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Uppsala län	3%	3%	4%	4%	4%	3%
Värmlands län	4%	3%	3%	3%	3%	2%
Västerbottens län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Västernorrlands län	2%	2%	2%	2%	3%	3%
Västmanlands län	3%	2%	3%	2%	3%	3%
V. Götalands län	17%	18%	17%	17%	17%	17%
Örebro län	3%	3%	3%	3%	3%	3%
Östergötlands län	5%	5%	5%	5%	5%	5%

Anm.: Heltidstjänster i förskolan med pedagogisk högskoleexamen 2024, samt heltidstjänster i grundskolan respektive gymnasieskolan med pedagogisk högskoleexamen 2024/25, enligt Skolverkets statistik.

Beskrivning av respondenter och svarsfrekvens

Totalt besvarades enkäten av 1026 medlemmar, vilket ger en svarsfrekvens på 52 procent (se tabell M4).

Tabell M4: Urval och svarsfrekvens	Antal	Andel
Bruttourval	2000	100%
Felaktiga kontaktuppgifter	11	
Ej i målgrupp	14	
Nettourval	1975	100% (99%)
Antal svarande	1026	
Svarsfrekvens beräknat på nettourval		52%

Bortfallsanalys

Bortfallet består både av externt och internt bortfall. Det externa bortfallet är de respondenter som inte har svarat på enkäten alls. Det interna bortfallet består av de respondenter som inte har svarat på alla frågor i enkäten, det vill säga de har svarat på vissa frågor men inte andra eller har inte fullföljt hela enkäten. De respondenter som endast svarar på de första frågorna i enkäten (det vill säga bakgrundsfrågor) räknas som externt bortfall.

Bortfallsanalysen visar att de som har svarat är något äldre än de som inte har svarat på enkäten. De har även något längre yrkeserfarenhet, 17 år jämfört med 15 år, och har i snitt arbetat hos deras arbetsgivare i två år längre. Det finns inga statistiska skillnader var i landet de som svarar arbetar jämfört med de som inte har svarat.

Referenser

Dahlén, J., Dahlberg, A., Fabian, H., & Durbeej, N. (2026-01-07). "Associations between early emotional and behavioral problems and subsequent mental disorders in children – Findings from a Swedish cohort study". *PLoS One, 21*(1).

Folkhälsomyndigheten. (2024). *Hur mår små barn i Sverige? Hälsa och hälsans förutsättningar bland barn i åldern 0–5 år*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.

SFS. (2010:800). Skollagen.

Skolverket. (2025:1). *Läroplan för förskolan: Lpfö 18 reviderad 2025 (3. uppl.)*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket. (2025:2). *Kommentarer till allmänna råd med kommentarer om styrning och ledning av förskolan*. Solna: Skolverket.

Skolverket. (2026). *Barn och personal i förskola – hösten 2025*. Solna: Skolverket.

Skolverket. (den 19 10 2026). *Förskolan styrs av skollagen och läroplanen*. Hämtat från https://www.skolverket.se/undervisning/forskolan/laroplan-lpfo-18-for-forskolan/forskolan-styrs-av-skollagen-och-laroplanen

SOU 2026:37. (2026). *Förutsättningar för en likvärdig och språkutvecklande förskola*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Sveriges Lärare. (2023). *Gruppstorlekar, personaltäthet och särskilt stöd i förskolan*. Stockholm: Sveriges Lärare. Hämtat från https://lararpdf.tmkontor.se/sv/sveriges-larare/trycksaker/sveriges-larare/statistiska-faktablad/gruppstorlekar-personaltathet-och-sarskilt-stod-i-forskolan-pdf.html

Sveriges Lärare. (2025). *Tryggare kan alla vara*. Stockholm: Sveriges Lärare.

Sveriges Lärare. (2026:1). *Priset för ett skolmisslyckande. En rapport om konsekvenserna av uteblivna slutsatser*.

Sveriges Lärare. (2026:2). *Allt fler behöver alltmer stöd. En krisrapport från skolan*. Stockholm: Sveriges Lärare.

Sveriges Radio. (2025-08-29). Hämtat från Treåring rymde från förskolan – de räddade Cassandras son: https://www.sverigesradio.se/artikel/trearing-rymde-fran-forskolan-de-raddade-cassandras-son

Sveriges Radio. (2026-10-08). *Förskolebarn rymde – personalen upptäckte efter en timme*. Hämtat från https://www.sverigesradio.se/artikel/goteborg-forskolebarn-rymde-forsvunna-i-en-timme

Sveriges lärare har det viktigaste samhällsuppdraget – att ge våra barn och elever en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Och lärare ska ha bra löner och bra villkor. Som det största akademikerförbundet jobbar vi för att göra skillnad för Sveriges lärare och studie- och yrkesvägledare. Med 300 000 medlemmar är vi en kraft att räkna med på varje arbetsplats.

Sveriges Lärare

sverigeslarare.se/undersokningar — SVLU045 2026-11